

UNIVERSUL
LITERAR

MARIUS BUNESCU : IARNA LA MITROPOLIE

An. XLIII, Nr. 31.
31 Iulie 1927.

Lei 5

Printr'un surâs

Lui ION PILLAT

Și'n rezumat, negustorește
Trăgând o linie sub dric --
Cât vântu'n frunză ne grăește,
Cât burta macină, firește,
Trăim pentru pușin nimic.

Că'n revărsarea-a tot ce este
-- Talazul pân'a ne'mpânzi --
Și-un biet ghebos e o poveste
Cu porți de aur și cu crește
În fierbințelea lui de-o zi,

Encins de floare-albastră drumul
Și-i beat de stele pân'a'n fund !
Și'n basmu-acesta, noi duiumul,
Luăm prafu'n pași, cotim cu fumul
Mânași de clopotul profund.

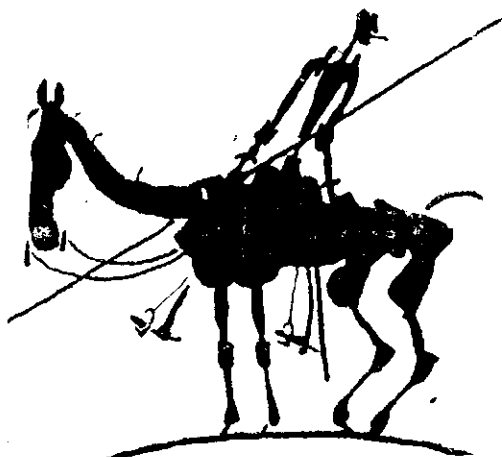
Că orice suflet e în sine
Un spațiu 'n care-amefitor
Urcând din hăuri de rubine
Aleargă'n duduul de șine
Topazul soarelui sonor.

Dar până să ne pierdem urma
Isteric de banal neși,
În țareul proaspăt de frunziș
Tot behăe o clipă turma
Cu ochi'n hasm întredeseși !

Că ultima globuță vie
În șoruzi pe finalu-opac,
O, toată această feerie
Și-aleargă fildesu 'n vecie
Ca bila trasă de un tac.

Da'n rezumat, privind regește,
-- Că suntem turmă pe colnic
Ori licărim în greul clește --
Sub laba ce ne urechește
Trăim pentru pușin nimic.

GEORGE GREGORIAN

DON QUICHOTTE, desen de GUS DOFA

BOII

SANDU TELEAJEN

Ca în vremurile cele de demult, ani malele azi necuvântătoare, au avut nu numai grai, dară și împărății cu tocmală de legi, așezări și orânduiri care adeseori au întrecut pe cele ale oamenilor, noi, cei de azi, o știm și din bazmele bătrânilor și din scrisesele mărturii ale învățaților. Bazmele ca și învățații, ne vorbesc de „Impărăția Leilor“, „a Tigrilor“, „a Serpilor“, „a Furnicilor“, „a Albinelor“ sau „Viespilelor...“ Fie-ne îngăduit acum, să amintim și noi de o împărăție, care a pierit încă o dată de adâncă depărtare de azi, încât abia într-o foaie de papyrus aflată în mormântul unui preot egiptean de către un jefitor de morminte, (care mai apoi s'a făcut călugăr într-o mânăstire grecească din Siria acum zece secole) găsim întâmplător o mărunță însemnare. O transcriere întocmai, traducându-o din limba puțin înflorită a scribului Siparis, discipol după cât se pare, al Marelui preot egiptean Amzis.

— Coborât-au peste cetatea lui Isis cântecele amurgului, iar de pe malurile șase luni verzi ale zeului Nillis, se întorc fecioarele cu panere pline de crini și lotuși. Stăpânul meu Amzis, soarele înțelepților și Regele Preoților, îmi desvelește din pulberea și nisipul morților, piatra de lumină și cumințenie a viilor. Glasul lui Amzis e blând iar ochii lui, închiși. Cununa de crini îi împodobeste fruntea și-i sărută sufletul. Isvorul cuvintelor lui Amzis curge lin iar eu îl prind răcoros și curat în câmpul înflorit al foii de papyrus.

Te vei fi întrebat și tu Siparis, de ce ne închinăm noi negruit de frumosului cu ochi de diamante negre Bou Apis!! Află astăzi, că cea dintâi împărăție zidită sub stele de Marele Oziris a fost „Impărăția Boilor“. Indestularea cu bunătați, strălucirea și puterea acestei împărății, întreceau pe ale tuturor împărățiilor cunoscute nouă pe pământ. Fînd întâia zămislire a mâinilor Marelui Oziris, iată pentru ce ne închinăm noi singurului adevărat supraviețuitor al ei, celui la o sută de ani odată născut zeu Apis.

Impărăția Boilor!... Străjuiau în mijlocul ei, munți înalți cu vârful în nori. De jur împrejurul munților, se răsăreau în lumină dealuri rotunde și câmpii nesfârșite.

Ca trei panglici albastre, trei fluvii uriașe îi încercuiau trupul și o mare caldă, veșnic liniștită, îi scâldea umerii și spatetele. Boii, mândrul norod cu coarne de aur, trăiau fericiți sub cărna a nouă înțelepți din casta lui Zaapis.

Odihnă din răsărit în apus de soare, nu cunoșteau. Unii, frământau și colindau pământul împărăției, ca să scoată din el rodul bucatelor hrănitoare. Alții, săpau drumuri, zideau cetăți și ridicau Temple zeului Osiris, prin cari să se poată apăra de năvălirile cine știe căror neașteptați dușmani. Iară meșteri de nimeni întrecuți, le țeseau vestimente și le făureau arme, podoabe zilelor de sărbătoare și țările în ceasuri de primejdie.

De mii de ani viețuiau Boii, de nimeni supărați în fericita lor împărăție și pentru smerita credință ce-o aveau înțeleptului Oziris, dară în deosebi pentru

mult stăruitoarea blândețe arătată de ei, în purtarea cu toate viețuile pământului. De se întâmpla unui lup, să fie sfâșiat de vulpe, ori unui urs, să se trezească jupuit de mistreți, casa celui mai sărac dintre Boii îi era deschisă. Căinii cei veșnic lăniți de foame ori serpii striviți de elefanți, cu laptele vacilor se întremau. Paserile cerului de multe ori între coarnele Boilor bătrâni își făceau cuiburi. Iar prin cetățile de margine străinii atât se osteneau cu înfruptarea din casele ospetiei Boilor, că nopțile îi înlocuiau în pătele lângă doamnele vaci. Oamenii, fiarele, peștii, paserile, toate lighioanele de prin păduri, din văzduh și din ape se așezau zilnic la pândă să se mănânce între ele.

SANDU TELEAJEN

Boii, nu căutau altă indostulare, de cât apa pentru scote și roadele cele verzi ale câmpiilor și poenilor pentru hrană. Dacă munții le erau plini cu fier, cărbuni, argint și aur, ei meștereau podoabe, cu cari să stea în temple la închinare, în fața Marelui Zeu. Negustorie cu neam străin nu cunoșteau, prisosul roadelor și-al agoniseli lor, dăruindu-l cu mândră bunăvoință oricui le-ar fi cerut. Și iată că după o curgere de fericite sute de veacuri, poenile, dealurile și câmpiile înflorite împărăției se îmbogățiră cu niște musafiri minunați. Roiuri de băzulițe de aur cari cântau din zori până'n seară, iar nopțile se cuibăreau prin scorburi de copaci pe care le'nărcău cu'n rod numai de zei cunoscut...

Se adunară'n sfat mare, implătoși și grei de arme ca'n ceasuri de primejdie, toate căpeteniile de oaste ale Boilor. Preoții ridicară altare noi, aprinseră ruguri pe cari se topiră maldăre uriașe de flori și ramuri sfinte. Norodul, cerși în genunchi, Marelui Zeu, un semu ori un cuvânt lămuritor.

Iar cuvântul nu întârzie. Un nor alb cu inima'n flăcări fășni din capul de aur al zeului Oziris.

Și pe buzele lui tot norodul Boilor auzi picurând în aer vorbele:

— Pentru blânda curățire a inimii voastre, trimis-u-văm jumătate din lucrătoarele grădinilor mele: Albinele. Trăiți cu ele'n pace, pentru că'u țara voastră să nu curgă numai lapte ci și miere!...

— Sânge cald al inimilor voastre, lumină a stelelor și purpură de bucurie a pământului, Oziris, slavă Tie!...

Astfel acoperiră ei într'un strigăt cuvintele de foc, iar bucuria lor nu mai cunoșcu margini... Crainicii înaripați porniră spre cele patru vânturi, Albinele fură pofțite'n stat...

Nu trecu mult și lucrătoarele lui Oziris sosiră'n roiuri de aur, înovărite de un zumzet care făcu pe Boii să înțeleagă o taină până atunci străină lor: muzica.

Din polire de flori, Boii gustară hrana cea numai de zei cunoscută: mierea. Dar aceea ce-i umplu de mirare și spaimă, fură armele noilor venite...

La picioarele împărăției lor, stăpneau serpii. Cu ei adescori Boii se găseau în grele neînțelegeri. Iscoditori, pizmătoreși și veninoși, limbuții târători li se furisau peste hoțare, ajungând până'n inima cetății de scaun. O asemenea iscodă, prinseră acum gustând miere dintr'un potir.

— Mici surioare, cum să-l pedepsim?

— Nimic mai ușor!...

Două ace abia văzute îi înțepară ochii. Și șarpele iscodă rămase nemșcat... Norodul cu coarne de aur și ochi de diamante negre, ingenunchie smerit:

— Laudă Tie, celui ce ne hrănești pre noi cu miere și ne aperi de vrășmași cu ace otrăvite!...

Zeci de veacuri apoi, viețuira Boii cu Albinele laolaltă, ocrotiți de pletele lui Oziris și temuți de toți vecinii. Până ce într'o zi, dinspre Soare-răsare, Boii văzură înălțându-se nouri de fum tăiați cu limbi de flăcări și auziră vaete și răcnete înfricoșate, cutreerând văzduhul. Spre geana acelei zări turburi, se topiră crainici, trei roiuri de albine. Așteptându-le reîntoarcerea, Boii, tăcuți și gravi, se gătiră de luptă. Când soarele apuse pentru a treia oară, crainicii se'ntoarseseră cu zumzet ca ropotul furtunelor.

— Veste neagră!... O împărăție nouă se ridică peste pământ.

Viețuitoarele cunoscute puterea crudă a celei mai pofțitoare de sânge cald dintre ele, a Leului. Unele de voe, cele mai multe din groază și slăbiciune i-au căzut în genunchi și i s'au închinat: „Rege!“

*

Noul „Rege“ nu poate să doarmă. A supus aproape întreg pământul. În jurul lui, întâlnește numai servitori și frunți plocate. Turme fără număr de capre și ai, îl hrănesc și-l îmbracă. Hergbelii de cai îl poartă ca vântul din zare'n zare. Blănițe cele mai felurite îi împodobesc umerii. Inchise'n colivii de mătase, mii de păsărele-i pregătesc ațipirea și-i leagă somnul. Ba și dintre ai lui, pe cei slabi, neîndrăzneți ori bolnavi, îi înjugă la munci aspre ridicându-și din sudoarea și brațele lor, palate. Pe alții, înarmați și flămânzi îi asmută să-i cucerească robi noi și prăzi cât mai bogate. Până s'ajungă la Impărăția Boilor, de ei, cea mai cumplit vrăjmășită, un singur norod mai trebuise ingenunchiat: al Căinilor. Odinioară, sub regi puternici, dușmani de neînfrânt în luptă dreaptă. Mai apoi din pricina răutăților între ei aprinse, blestemați de Oziris să rățăcescă pe pă-

MARIUS BUNESCU : VALCOV

mânt hărăziți și luiduiți de toate semînțiile viețuitoarelor. „Regele” Leu, ar fi putut să-i strivească într-o singură zi, Cunoscându-i de aproape însă, îi știa credincioși în prietenia cu cei puternici, isteți în treburi, rădători la suferinți și mai ales deprinși să sărute laba oricui i-ar fi izbit din joacă, ori mânie, peste ochi...

Prefăcându-li-se prieten, îi adormi cu momeli. Puteau, ei, Căinii, disprețui prietenia Leului? Iar când îi auziră și graiul, inimile lor se topiră, ceară în gura focului :

— Intotdeauna v'am prețuit ca pe un neam de viteji. Pentru asta, nici n'am gândit să mă lupt cu voi, ori să vă pun ca alți trufași, în lanț... Supuneți-mi dobitoaceasca Impărăție a Boilor și'mpart cu voi în jumătate, Domnia Pământului!

Căinii, săraci cu dubul, se'nvoesc. Iși dau femeile și copiii în ghiarele Leului și pornesc, — robi ai sireteniei lui, să-i cucerească Impărăția cea încă nesupusă.

Cu lupta, nu isbutesc nimic. Acele Albincilor, zopitele și coarnelor Boilor se dovediră de neînfrânt. Cei scăpați din urgia nevăzutelelor săgeți otrăvite, pierceau unii striviți, alții cu burțile sparte. Și iată-i cu cozile'ntră picioare, lănuți din măcel, îndărăt, la prietenul Leu. Leul de furie, asurzi cu'n singur raget pe toți murgarii pământului și sfărâmă'n dinți zece turme de oi. Pe câinii îi culcă din două sărituri la pământ și-i băgă pe toți în lanțuri.

Petreceau de veacuri în robie. Să le dăruiască „Regele” slobozenie nici pic de nădejde. Jinduiau necurmat câinii să rupă lanțurile, să se-adune toți în țara din care, răstrăbunicii le lăsaseră scris, că i-ar fi scos cu amăgire păgână, Leul. Pentru că lanțul învață și pe cel mai neputernic animal să fie rău și viclean, ajunseseră și ei răi și vicleni. Se mâncau între ei și se linguseau între ei. Chiar pe Leu îl mușcau pe furie, iar când îi privea în ochi, făceau tumba'n țărână și-i lingeau labele, lingându-l :

— Regele regilor și Putere a puternicilor !

Băgară de seamă că lingșirile, puneau în ochii Leului zâmbet și'n glasul lui înduioșare. Ținură sfat și unul mai îndrăzneț, hotări să-i încerce inima :

— Fiu al Soarelui, de ani necurmați ne lași să lăncezim în lanțuri. Dă-ne învoire să năvălim pentru a doua oară peste împărăția Boilor !..

După ce se socoti îndelung, Leul răspunse :

— Vă dau, însă, nu la toți. M'am învățat cu voi și nu vreau să vă pierd firul neamului. Să plece numai javrele !..

Așfel se treziră Boii, că'n hotarele lor schilălăesc, moarte de foame și jigărite, niște arătări, cari semănau pe departe a fi din neamul războinic și dolofan odinioară, al Căinilor.

*

Cu asemenea stărpituri, Boii nici nu catadixiră să se pue'n proptă. Sutașii de fruntarii intrară'n vorbă :

— Ce-i cu voi nemăncaților ?

Un dulău numai pielea și oasele, mțlogi :

— Străluciți Domni, am scăpat cu vai și amar din robia Leului. Goi, desculți și fără o piatră de căpătâi, rătăcim prin lume. Milostiviți-vă pentru o urjumă de mămăligă și-un sorb de apă, că vom fi și noi de ajutor aci la margine.

Sutașii cu coarne de argint răsără :

— Ajutor, nouă ?

— Și vouă și slăviților voștri frați, prea măriților întru vietăți și nesupuși Leului, vitejilor Boi. Drept mulțămintă, iată, vă dăruim și noi pungăle ce vedeți pline cu galbeni grei, strânși pe unde-am robit, în ehinuri și munci aspre.

Sutașii făcură ochii mari. Slujba lor în Impărăție le era plătită un galben pe toată viața. Javrele cu chip de câini, întindeau fiecăruia, o pungă întreagă, pentru un nimic. Se învoiră...

Vestea despre iscusința, priceperea și supusa purtare a javrelor primite lângă fruntarii, mersese fulger în toată împă-

rația. Într'un an, nu rămăsese cetate ori așezare cât de mărunță în care câinii, întremați de trai bun, harnici și săritori să nu împlinescă cele mai grele slujbe. Imbuibați prin veacurile de leneșă pace. Boii începuseră să lase, pe nesimțite, nu numai trebile casnice pe seama câinilor ci și sarcinile împărăției. Ei, se mulțumeau să mănânce în liniște, să ragă uneori de plictiseală, să rumege și... mai ales, să doarmă. Aveau doar, niște ajutoare atât de iscusite care alergau pentru ei, c'ar fi fost păcat de moarte să se dedea vechilor oboseli. Ba chiar rușinos. O împărăție în care curge lapte și miere, cu servitori atât de credincioși, trebuie să fie mândră ! Iar mândria împărăției Boilor cum se putea altfel arăta, de cât, ca fiecare Bou să-și țină coarnele pe sus și să fie slujit de unul, doi, ori mai mulți câini...

Și nici armata — zic Căinii — nu se cade să mai fie servită de Boi. Întâi, că armata era bună în vremile sălbatice când animalele se sfășiau între ele zilnic. Acum, până și Leul s'a făcut blând ca un miel. Și al doilea, e rușinos să vezi un Bou, soldat. Boii trebuie să se îndeletnicească cu lucruri mult mai nobile. Măzicia „băzuțitelor de aur,” o fi fost frumoasă, ha-hă-hăă !.. cu mii de ani în urmă. Acum Boii trebuie să-și aibă o muzică a lor. Pe urmă un Teatru al lor... mai ales Teatru. Armata chiar trebuie lepădată. Ici colo, câte-un Bou, care nu are de lucru, să fie general. Soldați, se fac ei, câinii la nevoie, ca din pământ. Pe urmă, cu bani poți tocni oricâtă armată vrei !..

Și boii...

...se'nvoesc...

Sar albinele, se necăjesc, plâng, pe mulți dintre Cărnuțorii și Marii proci, îi înțepă'n urechi, ...c'n zadar. Boii rume-gă și dorm, în vreme ce câinii, le sug bogățiile, dărâmă cetățile întărite, își aduc mereu tovarăși noi din cei lăsați în stăpânirea Leului și-l vestesc să fie gata de năvală.

Leul, atât așteaptă. Inconjurat de cei din urmă lângă el rămași câini, alcargă trufaș să pună și Boilor jugul...

Oziris, zeul cel neadormit, deschide un ochi și privește acolo unde i se pare și lui c'a hotărit să fie țara în care să curgă lapte și miere...

În vreme ce Cărnuțorii și Marii proci sunt aruncați în lanțuri de Căinii slujbași, Boii, toropiți de trândăvie nici nu visează că Leul li s'a ridicat stăpân în Cetatea de Scaun. Unii iau lecții de muzică, alții învață dansul iar cei mai mulți dorm. Grași și somnoroși, Boii trec din brațele somnului, cu găturile între restele jugurilor.

Cei **prea grași**, Leul hotărăște să fie sfășiați de potăile jigărite. Cei **potrivii**, să fie puși în frigiri pentru el.

Cei **slubi**, să fie oprii de sămânță, pentruca Leul și slugile lui, Căinii, să aibă și'n viitor pe cine pune la jug și'n frigări...

Așa pieri'n pulbere Impărăția Boilor !

— Dar albinele ?

— Albinele Siparis ?.. Ele, uitam să-ți spun, s'au strâns într'un roi cât se umbri țafa pământului :

— Oziris, stăpân al Luminii și-al Focului etern, ce ne poruncești ?

— Grădinile mele v'așteaptă. M'am înșelat amar, socotind că Boii, pot fi hrăniți cu miere.

Psihologia socială

În vorbirea curentă, deseori ne este dat să auzim aceste două cuvinte, afirmate deopotrivă și de cel mai obscur gazetar în cea mai obscură foaie și de cel mai pretentios profesor de pe cea mai importantă catedră. Psihologia socială este, până la un punct, o noțiune oficială, dacă mă pot exprima astfel, o noțiune care face parte din vocabularul de guvernare al unui stat. Alături de „ordine”, „legalitate”, „constituționalism”, „interese superioare”, etc., „psihologia socială” e o noțiune curentă menită a desemna o stare de mulțime cristalizată. Se vorbește, în chipul acesta, cu o ușurință înspăimântătoare, pe cari numai o sănătoasă ignoranță a studiilor sociale o poate scuza, despre „sufletul românesc”, despre „sufletul franțuzesc”, despre „sufletul evreiesc” și a. m. d. Sufletele acestora colective n'ar fi, în această concepție oficioasă, simple entități spirituale sau simple cășodaje metafizice, ci trăinicie și evidente realități sociale. Și de aci, iată o știință nouă, sau mai bine zis amplificarea unei științe vechi: iată psihologia socială, a cărei menire este să ne explice fenomenele sociale, așa după cum psihologia obișnuită ne explică fenomenele sufletești ale indivizilor.

Bizareria acestei teorii, care rămâne una și aceeași, dezvoltată pe mai multe fațete de diferiți sociologi din școli diferite o vom sublinia după ce vom indica modul în care problema este văzută de diferiți autori printre cari de sigur excelează Gabriel Tarde.

Sistemul sociologic al lui Tarde este simplu. Unica realitate socială — pentru el — o constituie individul și numai individul prin ceace are el comun în spiritul său. Fenomenul social, în natura lui intimă, este un fenomen de inter-penetrațiune psihologică. Căci ceace face, pe fiecare din noi, să activeze, în viața de toate zilele, sunt două mobile sufletești puternice, comune prin generalitatea lor: dorința și credința. Prin neînțelegerea acțiune a oamenilor, împinși de acești doi motori psihici, se stabilesc relații sociale, mulțumită fenomenului însuși de inter-penetrațiune psihologică, mulțumită fenomenului de imitație.

Imitația nu e un accident și nici o lațitudine. Ea e o necesitate. O necesitate rezultată din o lege de psihologie elementară: dorința de a ne șlefui eul după modele superioare. De aceea și calea ei de activare e din interior în afară, și nu din afară în interior. Nu imităm, fiind siliți de societate, ci imităm, fiind împinși de un impuls intern, ab interioribus ad exteriora. Dar viața socială nu e numai o monotonă depănare de nesfârșite imitațiuni. Viața socială capătă impuls și prin altceva. Prin invenție. Prin ingeniozitatea personalităților, evenimente și fapte sociale pot fi inventate, cu scopul ultim și util de a fi imitate de marca massă a indivizilor. Dar acest proces de inventivitate și de imitație e, crede Tarde, un proces social, un proces care, nu e propriu unui individ, ci e comun tuturor indivizilor. În psihicul fiecărui individ, există o latură socială, un mic laboratoriu socializat, în cari pătrund și se întretaie aceste circunferințe de relații sociale. Psihologia socială va avea să se ocupe cu

cu aceste lature, ci cu procesele inter-psihice, cari se petrec, prin mijlocirea ei. În conformitate cu expunerea generală a teoriei lui Tarde, în lucrarea sa, mai mică, intitulată „Etude de Psychologie sociale”. Asociologul francez afirmă clar: „Psihologia colectivă — psihologia inter-cerebrală — sociologia, nu este posibilă decât pentru că psihologia individuală intra-cerebrală, închide în ea elemente transmisibile și comunicabile, dela o conștiință la alta, susceptibile de a conlucra între ele, pentru a forma forțe și entități cu adevărat sociale, curente de opinii sau intensități de pasiuni populare, energie tenace de tradiție sau de cutume naționale”. (Cap., La Sociologie). Și :

„Faptul social elementar este comunicarea sau modificarea unei stări de conștiință, prin acțiunea unei ființe conștiente asupra alteia”.

Nu tot astfel vede lucrurile, Emil Durkheim. Pentru acesta, afirmația lui Tarde e greșită fiindcă ne menține în domeniul psihologiei, în domeniul cercetărilor asupra stărilor sufletești individuale, și nu trece în domeniul, propriu zis, al cercetărilor sociale. Durkheim admite sufletul social ca o realitate socială, primordială și predominantă. Indivizii nu sunt creatori ai societății, ci sunt creațiuni ale societății. Postulatul lui Durkheim, așa cum l-a observat și Tarde, este: „un simplu raport de mai multe ființe, poate deveni el însuși o ființă nouă, adeseori superioară celorlalte”.

Nu, adeseori, cum socotește Tarde, ci întotdeauna superioară celorlalte. Conceptul lui Durkheim despre societate este un concept autoritar și autocrat. Societatea dictează individului, mentalități și atitudini.

Ea îi impune voia și tendința sa.

Opinia publică, moravurile, morala comună, exercită asupra fiecărui individ o presiune exorbitantă, cu atât mai accentuată, cu cât nu e materială. Ci pur etică.

Dar societatea e un mănunchiu de tradiții, de fapte istorice, de lucruri consumate și experimentate. Pe cari le-a cris-

talizat în mentalitatea comună, după modelul căreia se adaptează și crește și conștiințele individuale.

„Idealul este colectiv, nu individual — afirmă Durkheim: omul numai asimilându-și idealurile elaborate de către societate este capabil de a concepe un nou ideal.

Societatea furnizează omului posibilitatea de a-și forma idealuri. Idealul colectiv tinde să se individualizeze. Dar, totdeodată idealul personal se degajează din idealul social”.

„O societate e o realitate sui-generis, o sinteză idealistă, de idei și sentimente individuale, cari îi dau o realitate proprie” și... conștiința colectivă este o conștiință a conștiințelor”.

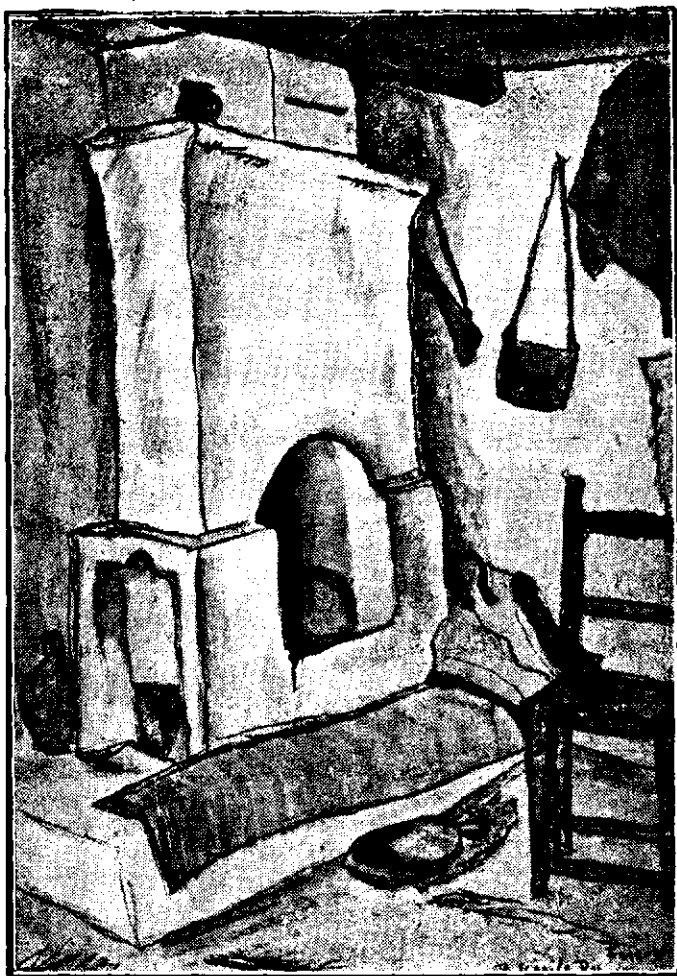
Modul de a vedea a lui Durkheim îl adoptă și Levy-Bruhl, de altminteri un continuator al său, care constată că mentalitatea colectivă n'a fost una și aceeași, ci că au fost mai multe mentalități colective, corespunzătoare gradului de dezvoltare morală și intelectuală a diferitelor societăți. Amândoi deci constată sufletele sociale, cu dezvoltări proprii, pe cari urmează să le cerceteze noua știință, sociologia, — anexă insignifiantă, în aceste teorii, a psihologiei individuale.

Interesant este, desigur, și concepția lui Gustave Le Bon, exprimată în „Psychologie des foules”, asupra sufletului colectiv. Gustave Le Bon, constată existența stărilor de mulțime, înzestrate cu un fel de suflet colectiv, pentru că anumite acte, idei și sentimente nu apar decât la indivizii, ce se găesc în mulțime. În mulțime, socotește Le Bon, personalitatea proprie a fiecăruiia dispăre, se șterge, și patrimoniul inconștient al rasei vine de ocupă primul loc, heterogenul se șterge în omogen. În mulțime, individul dă drumul tendințelor sale inconștiente.

Dar pe lângă aceasta, pe lângă inconștientul hereditar al rasei, mai sunt și alte două caractere, pe care le găsim în starea de mulțime, deci la sufletul colectiv: contagiunea mentală, dela individ la individ, și sugestibilitatea — Gustav Le Bon compară starea individului, când e în mulțime, cu o stare hipnotică — Alte caractere ale mulțimii observate de

PAN IOANID: CASA ȚĂRANEASCA

BC VASILE POPESCU : STUDIUM University Library

Le Bon: mulțimea e docilă, ea are nevoie de un stăpân, pe care să-l iubească, dar de care să se teamă; și mulțimea nu iubește adevărul, ea are nevoie de iluzii, a căror strălucire s'o hipnotizeze.

Un autor englez, Mac Dougall, introduce în explicarea stărilor de mulțime un factor nou: organizarea.

Dougall recunoaște că fenomenul cel mai remarcabil la o stare de mulțime, consistă în exaltarea și intensificarea emotivității la indivizii componenți. El remarcă apoi scăderea nivelului intelectual, în mulțime, pentru că, inteligențele inferioare atrag, fatal, la inelul lor, inteligențele superioare.

Pentru că o stare de mulțime să fie coordonată, continuă, și utilizabilă ea trebuie să fie organizată. Ocazională organizare constând în specializarea și diferențierea activităților fiecărui individ.

Sigmund Freud introduce factorul interesant al croulului, în explicarea unei stări de mulțime. Faptul că indivizii se adună în grupuri, faptul că rămâne și durează în aceste grupuri, se explică doar prin firești tendințe amoroase, prin naturale atașări afective, cari constituiesc fondul sufletului colectiv. Instinctul sexual, ca și cel nutritiv, e un instinct social. El reclamează neapărat existența grupului, pentru că numai în grup el își poate găsi realizare să menționăm teoria freudistă, pe care o socotim, în oarecare măsură, îndreptățită. Cea mai curioasă și cea mai puerilă, este concepția sociologului și economistului berlinez, Werner Sombart, concepție, pe care am putea-o denumi: aritmeticism social.

În cele două lucrări ale sale, mai im-

portante, în „Le Bourgeois” și „Les Juifs et la vie économique”, și în deosebi, în aceasta din urmă, la cap. XII „La spécificité juive”, Werner Sombart socotește că un suflet social n-ar fi altceva decât un summu de specialități personale, în ceiace au ele comun, bine înțeles.

Sombart începe prin a face o constatare onestă: „Psihologia colectivă” a devenit, în ultimul timp, un subiect pentru diletanți, iar ceace privește în deosebi psihologia evreilor, ea a fost un fel de sport politic, pentru spiritele obtuze, cu instincte grosolane, spre marea disperare a celor cari, în această epocă de prejudecăți jalnice, mai au încă puțin bun simț și imparțialitate.

„Voi spune chiar — afirmă apoi Sombart — că trebuie să admitem existența sufletelor colective, ca formând substanța lumii sociale. A ipostazia o psihică colectivă este pentru teoreticianul științelor sociale, o necesitate logică”.

Și iată procedeul aritmetic al lui Sombart:

Statistica ne furnizează observațiuni concrete asupra diferitelor evenimente și mișcări de masă. Aceste observațiuni statistice servesc să stabilească o serie de indivizi, caracterizați prin proprietățile lor specifice. Să însemnăm prin a, b, c, d, e, f, g, h, i, k, proprietățile acestea aranjând pe indivizii observați, după calitățile inerente fiecăruia, obținem următorul tablou schematic:

Indivizii	A	B	C	D	E	F	G	H	I	K
„	P	„	„	„	„	„	„	„	„	„
„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„
„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„
„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„
„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„

Se face apoi o adunare sumară, și se găsește bunăoară:

proprietățile a b f g de f ori = 80%
 „ „ c d e „ de 3 ori = 60%
 „ „ h k „ 1 data = 20%

La aceste constatări neobiective, se adaugă constatări obiective asupra forțelor naturii, asupra instituțiilor, etc. și prin calcule de plusuri și de minusuri se poate obține sufletul colectiv tipic.

Pot spune — crede Sombart — după această socoteală: iată germanul! iată evreul! iată franțuzul! Aceste exemplare nu există real, de acest lucru e conștient și Sombart, sunt creațiuni de pură imaginație, necesare cercetărilor și experimentărilor sociale! Și această operație năstrușnică este numită, cu toată seriozitatea, o operație... științifică.

Indirect, Sombart a folosit „spiritelor obtuze cu instincte grosolane”, pe cari începuse prin a-i condamna. Căci aceste „spirite obtuze cu instincte grosolane” au formulat — teoriile ridicole ale purității de rasă, ale sufletelor naționale, inelucibile, definitive, ca expresii de etnică pură!

Și Heinrich Hertz și Jean Finot și alții alții au combătut aceste teorii, cari pornesc din premise false și ajung la concluzii absurde. Ei au demonstrat că nu există suflete naționale, ca expresii de etnică pură, pentru că punctul de vedere etnic este total greșit.

În lucrarea „Le préjugé des races”, Jean Finot, analizând de aproape teoriile rasiste, constată superficialitatea lor. În a treia parte a lucrării, în cap. I „L'aillement psihologiei popoarelor”, Finot remarcă la ce curioase contradicții au ajuns sociologii și etnologii, cari au voit să cerceteze și să formuleze psihologia diferitelor popoare. Astfel pentru Renan Grecii erau un popor religios prin excelență, iar pentru Fustel de Coulanges, ciapa greacă încarnază viața anti-religioasă.

Pentru Zeller, Germanii sunt un popor imitativ, în timp ce pentru Mommsen ei sunt în deosebi un popor inventiv.

Pentru Jules Claretie tot ce este clar și lămurit este franțuzesc: în schimb pentru François Copéc, în Franța, orice idee puternică devine greoaie și orice idee grea devine obscură. Pentru Chamberlain, Byron a fost un veritabil german, pentru Driessmann, el a fost însă un celt vulgar. Chamberlain socotea pe Cervantes un mare arian; pentru Driessman el n'a fost însă decât un Celta-Iber. În timp ce pentru Driessmann, știința exactă a fost opera celților, Chamberlain crede că ea a fost opera germanilor, Woltmann socotea spiritul german caracterizat prin universalism, în timp ce Chamberlain îl considera excesiv de covent. Și atâtea și atâtea alte contradicții, cari rezultă din natura lucrurilor! E locul să se spună: cel puțin punctivă de acord, domnilor rasisti!... La pagina 405 a volumului său, pentru a da o lovitură serioasă teoriilor rasiste, Jean Finot, însură numele popoarelor, cari au contribuit la formarea săngelui francez: „Aquitanii, Iberii, Vasconii, Silurii, Sali Libicii, Suezii, Valquingii, Sardonii, Conqueranienii, Arvenii, Biturigii, Santorii, Pictonii, Cambolecticii, Ageniinii, Turoonii, Audegadii, Carnuti, Veneti, Curiosoliti, Redonii, Osionienii, Obriantnevi, Lexovienii, Auberii, Edueni, Lencii, Oloinii, Vandalii Teifalii, Agatirșii, Rutenii, Polonezii, Venetii, Belgii, Galatii,

Cinelinii, Vizigoții, Burgunzii, Francii, Saxonii, Almanzii, Suevii, etc., cu anumite subdiviziuni: Fenicieni, Sarasini, Evrei, Etrusci, Pelasgi, Sabini, Tyreni, popoare mongolice, țigani, etc.

Și povestea e aceeași pentru toate popoarele. Cu toate acestea, rașiții, impermeabili evidenții, vor continua să a-firme cu încăpățănare puritatea de rasă, cu expresia sufletului național, etnic!

Incontestabil, există stări de năufime psihicuri colective. Dar aceste stări colective sufletești, nu sunt expresia nici a unei purități de rasă, nici a unei anumite organizații, nici a unei inter-penetrații psihologice și nici nu au o realitate proprie.

Stările colective sufletești sunt derivate psihice ale altor fundamente, cari sunt la baza societății: instinctele sociale și mediul natural și social. Instinctele sociale, cari adun pe indivizi, cari formează și întrețin agregatul social, sunt: instinctul sexual, de înmulțire și instinctul nutritiv, de hrănire. Aceste două instincte, sunt materiale, în realizarea lor și comune tuturor indivizilor.

Starea hipnotică de care ne vorbește Gustave Le Bon este expresiunea psihică a unor puternice atașamente materiale: sexuale și nutritive. Dar psihicul colectiv mai e și rezultatul mediului natural și social. Pe același teritoriu geografic, în aceeași ambianță intelectuală, în aceleași condiții materiale, nu există și nu pot exista mai multe psihicuri colective (nu vor etnologii, cari iau ca punct de deosebire numai origina etnică, îndepărtată și nu în seamă și de ambianța socială, actuală), ci există numai un psihic colectiv, determinat de condițiile materiale ale societății și favorizat de ambianța intelectuală și morală.

Astfel înțeles, psihicul colectiv nu mai e o entitate abstractă, metafizică, și plutind în nori, ci o realitate socială, un derivat psihic din stări sociale, e expresiune și nu o condițiune.

Iată deci eroarea cea mare a psihologiei sociale. Ea se mărginește să studieze psihicul social, pe care îl ia în sine și pentru sine, neglijând faptul foarte important că el nu e condiția faptelor sociale, ci doar expresia lor.

Sociologia nu se mărginește la a cerceta psihicul colectiv. Ea merge, în adânc. Studiază faptele sociale, natura și înălțuirea lor intimă și în urmă apoi ștearsa lor expresiune psiho-socială: psihicul colectiv. Psihologia socială e în funcție de modul cum concepți faptul social, și dacă îl concepți altfel decât psihic, psihologia socială e un non sens. Aduce și a glumă, la fel ca și „știința literaturii“ a veselului nostru profesor universitar. Dar pentru a înțelege toate aceste lucruri e nevoie de spirit științific, și spiritul științific cere: precizare, simplificare și clarificare.

N. N. MATHEESCU

De vorbă cu d. Camil Baltazar

EVOLUȚIA SENTIMENTULUI LIRIC. PRECURSORII. — MOMENTELE MAI IMPORTANTE DIN EVOLUȚIA LIRICEI ROMANEȘTI. — ORIGINEA... — ARTIȘTI DIN ACEIAȘI GENERAȚIE. — PROECȚE LITERARE.

Dragoslea și admirația noastră pentru Camil Baltazar are o biografie. Sentimentele excesive care ne copleșise la început, proveneau din două izvoare. Întâiul, ura neagră care cursese, pe capul lui de inger neadaptat, din câteva guri literare otrăvite; al doilea, nevoia de a găsi un rezim disperării de a nu putea afla în poezia scriitorilor evrei-români echivalentul unui Blank, bunăoară, din lumea financiară. Lăsând la o parte zgomotele mari critice, provocate de un Gherea, de un Sanielevici și de acea pleiadă neistovită de ziariști, care au dat și dau viață puternică paginei de o zi, privesc cu spaimă la istovirea acelei mlădițe care de la Ronetti-Roman începe, a purtat doar floarea mică și suavă a unui Barbu Nemțeanu. Camil Baltazar mi se pare că aduce și un temperament și o tehnică. Vreau să fie marele poet pe care evreii din plaiurile dunărene îl plăte-c azi culturii românești!

Tehnică aduce într-adevăr: prin eliminarea oricărui ritm, „Versul“ baltazarian e mai mult o modulare muzicală, o litanie, o fâșie de catifea pe care sentimentul se scurge leuș fără nicio reținere. Dacă ar fi avut și o ureche mai fină, ar fi creat un fel nou de cântece. E pe această cale.

Temperament aduce cu siguranță: un temperament — dacă putem spune așa — creștin, foarte departe de lava, blestemul și no-talgia tare a profetilor. E un sfânt liturgic, cu ochi mari și podoabe bogate bizantine în degete prelungi și frave, prin creierul cărui trec luminisuri de stele, catapetesme, arhangheli și desfășurări de ceruri albastre.

Va putea eși de-aci o poezie mare, universală, cel puțin tot atât de molipsitoare ca altădată socialismul unui Gherea, tot atât de însemnată azi pentru țară ca acțiunile Băucii Bercovitz?

Toate elementele sunt de față în Vercinii, în Flaute de mătase, în Reculegeri în nemurirea ta, în Biblie, în Cântecul Trupești. Poetul trebuie să ia un mai ritmic contact cu marile poeme ale lumii, apoi cu propria lui simțire, și — dacă împrejurările îl vor ajuta — să ne cânte în sfârșit Cântecul Clopotului, Legenda Veacului său.

EVOLUȚIA SENTIMENTULUI LIRIC PRECURSORII

Dacă în anul 1920 ași fi știut că se poate scrie o întreagă carte lirică numai cu graficul vorbitor al unor descenuri (cum a făcut-o Cocteau în „Maison de Sante“, de sigur că volumul meu de „Vercinii“ nu ar fi apărut.

Picăt însă atunci proaspăt din provincie, inexperimentat și cu mâinile tremurânde pe coardele lirice deabia deslășite; fără să fiu pătruns de esența și fără să cunosc intim lemnul vioarei pe care cântam, am chinuit coardele cu acele episoade de sanatoriu, proluxe unele și suficient de tragice altele ca să conțină destule impunități.

Popasul musical pe care l-am făcut cu „Flaute de mătase“ m'a identificat puțin asupra mijloacelor cu care lucram.

Instinctiv am simțit că poezia adevărată e numai sunet și culoare; joc absurd de cuvinte cari pot, fără anecdotică

și osatură, să aibă totuși o mireasmă proprie și nu sânge cu suficiente globule roșii.

Lămurirea începe cu „Reculegeri în nemurirea ta“.

O dublă lămurire.

Întâi, am simțit și m'am pătruns de lumina tragică a celui destin care, punându-ți în mâini jucăria cu strune te va gonii, pibeag și nefericit, legănându-te între ceruri și oameni ca pe un mare și prea știutor copil.

M'am înfricoșat de treptele de foc ce le va urca acest copil pentru a se apropia de marile și înaltele mistere rare și am știut că această elevație copilul o va plăti cu sângele și carnea propriei sale existențe. Atunci am scris „Reculegeri în nemurirea ta“.

A doua lămurire a fost în experiența ce o făceam asupra țesăturii și țesutului cuvântului.

„Biblice“ e un popas de care simțeam nevoie.

Vroiam să văd dacă puteam evada dintre vechile pravile ca să scriu o carte de laudă obiectivă și de cântec gâlgăit a fecioarelor ebre.

În același timp să fac și puțină gimnastică a versului ermetizat în „Reculegeri“.

Îmi pare rău că volumul a plăcut celor mai mulți tocmai pentru defectul de a fi lucrat numai din luminisuri și facilități.

Ași vrea să-ți vorbească de cartea mea „Strigări trupești lângă glesne“ pe care o posezi și la care eu țin foarte mult.

Acele câteva descântece trupești pot fi porțile înalte cari să-mi deschidă drumul spre paradisul poeziei la care râvnesc, și care nu e nici „poezie pură“ nici „poezie impură“ ci poezie pur și simplu.

Adică acea stare de pur mister care te face să uiți verbul și adjectivul cuvântului și să-l pui pe hârtie cu aroma și sângele lui nealterat.

Doreți precursorii mei în poezie?

Toți poeții cari mi-au plăcut, înainte de a începe să scriu.

Momentele mai importante din evoluția lirice românești.

Apariția poezilor:

EMINESCU

TUDOR ARGHEZI

ION BARBU

ORIGINEA...

În familia mea eu nu m'am bucurat de o educație evreiască; cultura și literatura ebraică nu o cunosc; mai puțin pe cea idiștă.

Am trăit departe de orice manifestare evreiască.

Copilăria mea se distramă și se reîmpletește sub un cer pur românesc; adolescența mi s'a înălțat în leagănul doinei și dealurilor românești; am crescut și m'am sbuciumat; am umblat și m'am bucurat în sfârșirea și îndoirea limber și graiului românesc.

Toate amintirile și toate întâmplările minunate ale vieții mele, și-au lăsat primele lacrimi și întâiul sânge.

Lucrând în piatra luminoasă a graiului

Mesaj

CAMIL BALTAZAR

— desen de Marcel Iancu —

romănesc mi-am dat sama câte rotunjimi și câte înălțări cuprinde, am aflat câte rezonanțe prelungi și nebănuite posedă.

Socot deci din totdeauna limba românească — sânge din sângele meu.

Nu văd deci, din acest punct de vedere nici o legătură între origina mea și arta ce o fac.

Am simțit însă că sunt evreu numai în ziua când literatul a fost jignit și brutalizat fiindcă a fost luat drept evreu. De atunci am ajuns să știu că, sistematic și tacit voi fi, îndepărtat de la multe înjghebări și instituții din cari ar fi trebuit să fac parte.

Am simțit că mi se va suspecta întotdeauna buna mea credință românească, dacă voi scrie o piesă, niciodată un teatru național nu o va juca; dacă S. S. R. va face un turneu de sezători, eu nu voi fi chemat, oricât de valoros aș fi socotit de critica românească și oricât de vechi scriitor, iar dacă s'ar întâmpla ca România să intre în război și eu m'ași oferi pentru întâiele rânduri, mi se va bănuși sentimente de pactizare și trădare cu inamicul.

Dacă prietenii mei cari cotesesc cele de aici bunăvoință că ele sunt simple fantazii de om care suferă de mania persecuției antisemite, le pot oricând servi fapte autentice.

ARTIȘTI DIN ACEIAȘI GENERAȚIE

Doamna Hortensia Papadat-Bengescu, pentru care am o mare iubire literară. Socot că este primul prozator român al generației mele.

Matei Ion Caragiale, pentru acei „Crai

de curte veche“ trecuți neobservați de cei mai mulți, și iubiți autentic numai de câțiva inițiați în taina artei ciudate și grele a acestui vrăjitor pe arginturi și măsururi ruginite.

Ion Călugăru, stărpit și lichelizat de atât talent viguros ce își găsește tipare atât de neobișnuite.

Paul Zarifopol, al cărui scris are gustul amar și dulce al sămburilor de caise.

Ion Vinea, poet de rezonanțe unice; prezator cu penița de platină muiată adeseori în licoarea mătrăgunei.

Perpessicius, Prinț de nobilă statură printre atâția vagmiștrii rurali; cald și înțelegător avocat al generațiilor succesive pentru care pledează susținut și generos și cu o egală întrepătrundere și senzibilizare.

Poet de autentică inspirație.

Ion Barbu, Zăpăcit și turmentat de otrava propriului său geniu pe al cărui rug arde cu o încandescență necunoscută poeziei române până astăzi.

Scrie cu o crădă de var imediat pe catarpetesmele și panopliile create anume pentru vrăjile și poveștile sale.

Definiția generației mele? Iată-o: / Putința de a-și diversifica talentul în genuri diferite de literatură.

Promitundinea cu care încercușează un joc de artă cu celălalt întrebându-l la urmă jiu-jitzul pamfletului.

Cred că războiul le-a adăugat o seriozitate și o adâncime care, de multe ori își găsește expresia în generositate și fargă înțelegere.

Soldat spânzurat la Angora
aurit pe tâmpile cu cercei,
captiv dus ușor de ieniceri
— învințit, în cer la ceasul trei

Cap în somn albit! În străluciri,
până steaua ta o să apună
acolo stai neplâns și înălțat —
lună sub steagul semilună.

1926

SERGTU DAN

PROECȚE LITERARE

Pe cât de ușor scriam pe vremuri, pe atât de greu o fac acum.

Când voi fi răușit să pot scrie cu un ciob de planetă, cu o sgârietură pe hârtie, cu o lumină pe care s'o pun cu degetul și cu o liniște pe care s'o fac din două dungii albastre de creion.

Când voi fi reușit să eliberez cuvântul de toți paraziții cari îl sufocă acum; atunci, găsiind alfabetul nou și inedit pe care îl dorește, voi publica.

„Sângele meu în porții zilnice“ o carte de proză pe care o am nerevăzută în două caete compacte.

„Cina cea de taină“, o carte de poeme crestine în care duhul lui Isus să fie filigramat numai din ușoare lumini de lacrimi și plutiri imponderabile.

„Daphnis și Chloe“ o poemă ciobănească (incepută în „Sirigării trupești“) virilă și rotundă ca un sex de adolescență la vârsta întâiei treziri.

„Metal pur“, o carte de poezii, alcătuită din toate acele elemente disperate cari, puse o singură dată inspirat — fac poezia nudă și integrală.

Stil prețios, gongoric — risipind în dreapta și stânga bijuterii verbale. Ar putea scri și vorbi altfel un cântăreț din flaute de mătase? Chiar când își caută o cameră mobilată, Camil Baltazar întreabă de preț în silabe cântărețe. E destinul pasărilor cu zborul pe sus: „Les ailes de poète l'empêchent de marcher...“

F. ADERCA

Indoiala

Pe unde-atâtea lupte fură date
Sub cerul roșu, Bunule Stăpân,
Iubirea și credința imi rămân
Ca'tinse peisagii devastate

Prin scuturi mari de aur răsturnate,
Ud, arde greu câte un pumn de fân;
Eu îndoială nouă mai îngân
Prin liniști de tărâmurii blestemate.

Pise dur rămas gândirea Te înfruntă.
Dar ca'ntr'o vale'n piept, ființă vie,
Increzătoare, inima Te cântă :

—Răspuns unic pe unde totul jaf-ii : —
Trosnesc, când boarea vocii ei adie,
Copacii arși cu brațele de stafii.

Poiană înoptată

Păreră besna grea ca să-mi arate
Icoana Ta colindă'n mine cum
Lumina lunii 'ncetină din drum
Când trece prin poene înoptate.

Cu arbori negri, streji întunecate,
Pădurea mă încercue acum.
Doar sufletul, din lut un fir de fum,
Luă spre soare căile 'nlunate...

Pe-aici, așa căzură fulgi de soare,
Că m'a orbit ciudata lor ninsoare...
De-atunci pieriră : văz, mișcare, șoapte.

Oglinda lunii razele pierdute
Se reflectează 'n ziduri mari de noapte.
In amintirea clipelor trecute.

Vraja

In vatră vrăjitoarea cu ghiocul
Svârli găoacea mută la'ntr'ebări,
— Bolborosind zănatice cântări,
Cu ochi-i mici, ținti hipnotic, focul..

In atmosfera goală de mișcări,
Cum stam surâzător : să-mi văd norocul,
Cu rădăcini trecuse'n mine locul
De vrăji neisbutite și pierzări

Ce, toate,—mi rămureau; ca 'ntr'un stejar
Răsbînd prin ziduri — cerurilor surde
Să-și sune frunza lui în răs de-avar :

Lua forme vii din foc—și îl stropsea,
Un șarpe, mic, ce-i da puteri absurde
Când frunza cu venin îi aurea.

Liliacul

Mi-e noapte. Năbui din culcușul meu
Să ure sărbătorindu-Te în aer...
Dar glasul, stîns, aduce-a straniu vaer.
Mi-l năbușesc neplâns, mi-l știu doar eu,

Pe funduri negre diamantul greu,
De aripile-mi, gândul Tău imbaer.
Mereu apuc din torsul lunii caer
Urcuș pe-o rază — deșirînd mereu...

Bat clopote, bat aripile-mi largi.
Și înoptarea surdă ne desparte.
Stea, jucăria gândului, mi-o spargi!

De stele fruntea-ți scuturi..
Ars de stele
Mă'ntorci, sub întristările-mi de moarte,
La cuibul meu cu aripile grele.

C. M. TIEODORESCU

Negură^{*)}

de LEON DONICI

De câteva zile, pe la amiază, Parisul se umple cu o negură stranie și apocaliptică. Se lasă întuneric și în suflete se deșteaptă o frică inconștientă. Peste tot se aprind luminile electrice. Scânteie ochii tramvaielor.

Bezna durează aproape o oră și dispare fără urme.

Aceasta nu e ceață, ci o negură verzuie-cenușie și posomorâtă ca o proorocire rea.

În asemenea momente Parisul bătrân și adormit parcă se însufletește cu străduțele sale medievale, cu căruntele clădiri și case și-și trăește clipele scurte de viață fermecută a vocurilor trecute.

Și fi se pare, că iată, în curtea Sorbonei sub bolți vor răsuna pîntenii înșelăți ai Marelui Cardinal-Richelieu și va săngera purpura cardinală din care va străluci mânerul unei florete, căci cardinalul mînuia floreta ca și cădelnița, poate și mai iscusit.

În asemenea zile neguroase și verzi simți cât de fantastic e Parisul și cât de statornică aici e vechimea care n'are nevoie de spița neamului. Numai parveniții se ocupă de arborele genealogic pentru trufia căroră e necesară dovada vechimii neamului — la fel cu acei artiști care-și reclamă dreptul la rolurile principale nu pe baza talentului lor, ci pe critica gazetariilor.

LEON DONICI

Iar când negura învăluie Parisul apar și mai bine colțurile caselor și clădirilor vechi pe care nu le observi în monotonia solemnă a arhitecturii burgheze din vremurile noi.

*) Publicăm, pentru farmecul lor melancolic, aceste impresii ale renumitului scriitor, Leon Donici, decedat la Paris, în Iunie 1926.

Primito nu de mult, prin poștă și cu singura însemnare: „traducere din rușește”, ele se datoresc desigur, unui suflet prieten cu regretatul scriitor.

Pentru care îi aducem mulțumirile noastre.

Și ne amintim că aci a sunat cândva gorna militară a Romanilor, că aci legiunile de fier l-au declarat ca împărat pe înflăcăratul romantic Iulian, pe care creștinismul l-a înfierat pentru totdeauna cu numele de renegat și „apostat”.

Ne amintim acele timpuri, mai exact ne închipuim icoana acelor vremuri — când aci a fost așezat un neam rău și barbar — „Parișii” — pe care magnifica răsăfata și rafinata Romă îi tolera cu curiozitatea indulgenței, iar astăzi acei „Parișieni” sunt exemplu de eleganță și finețe.

Soarta istoriei e întotdeauna misterioasă și nimănui nu-i este dat a ceti

ziua de mâine din literile sale nelămurite.

În negura care satură străzile Parisului sună alarma zilei de azi, clănțec mașinile de scris, sună telefoanele, sbârnea automobilele, dar toate acestea se par așa de neînsemnate în fața vremurilor de demult ce par'că surzând privesc la urmașii sgomotoși și îngâmfași.

Dar negura trece. Puțin câte puțin se reîntoarce lumina și din nou ziua obișnuită a Parisului revine, vedeniile dispar, și iarăși din nou, ca și mai înainte, prin cafenele, răsună glasurile obișnuite: — Garçon, un boc!

Și îmi pare atât de rău după aceste stranii, dar fermecătoare, momente, căci ele sunt așa de rare.

LEON DONICI

Paris 1926. Februarie.

Humoresque

(FILA DE VARA)

Prin cortina orizontală a frunzelor boltei de viță, filtrează, ude, razele plouate de curând, și, vibrabile, încearcă în grădină, un joc. Cu iglițele de lumină, presărate cu mărgele de rouă, pipăie găuri minuscule în ciurul brațului de stropitoare, crescut din cilindru de tinichea, ca dintr'un trunchi, absurd. Ele năzuiesc, cu tot atâtea ace lungi ca lănci, să străbată, prin grindina microscopelor borte, în interiorul cutiei de tolă, pentru a descoperi, la fund, seminii reci de apă, porniți cu sferice înșirate pe firele lor, din aceleași zdrențe de nori. Gracile și lichide, nu parvin decât să tremure, tactil, pe suprafața discului, perforat de ciocurile s'ar zice, a o mie de termite.

Răzemat de un zid cu bolovanii goi și, printre ei, cu plânsuri de erburi de cel mai autentic românesc, un târnăcop, rigid în statură și opac în intenții, urmărește cu furca redusă a celor două antene, tentativele snopului de aur. În expectativă, el pare hotărât: să-l măture, la bilanțul insuccesului final, ca utensi-la de lemn cu coarne, rămășițele de fân, căzute din car în drum. Arme stropitoare în gura căscată a unui bec, ca să împiedice târnăcopul de a se pune, agresiv, în mișcare, și alarma scuturată pe treptele subterane, mă dojenește, zadarnic, cu clinchet gol și prostănac. Îmi impune, în schimb, ofensiva șobolanilor din podul casei, urmată de o mai adâncă tăcere și de pulberea ninsă în diapratul solar, din tavanul sguduit, ca solzii de naftalină.

Această subită emoție, trebuie risipită și o risipesc în gânduri cazaniere, cu atenția la ceanul uitat pe scaunul cu trei picioare, mic, de lemn. În căldarea de tuci, pe coaja unui sferț de mămăligă ciugulesc trei pui de găină, ca dintr'o cărămidă spălăcită, cu mișcări de cap comice și exacte, — frazarea debutanților de conservator.

Fulgii răsculați de trecuta furtună, au fost lăsați, în uimirea lor gălbue, ne-

voiași, — de a fi ieșit prea timpuriu din ou. Și atâta beatitudine estivală, pudrată de somn, e, pentru mine, pe neașteptate, sfâșiată de urletul alb al unui cersaf, întins pe frânghie, ca un dement, furios de prea multe fluturări inocente, în vânt. În timp ce nederanjată de sberățul rufei, își freacă două ațe de penel, o gânganie, în corsaj morderat.

Ași vrea pe cărarea crângului înclin, vizibilă de aici cu ireale ocoliri de basme, să se arate, cu șapcă, pelerină și tolbă de vești închise, poștarul, precipitat la poarta menajului meu. Și, acolo, să scuture mărul, hoț benevol, pentru ca, tăcute acuma, să cadă în gălăgie rumenă, poamele, din brațele de sus.

Cutumiera mea neliniște și-a găsit, și fără el, orientare, cumpănă și răgaz, în ograda gospodinei și în fluviosul peisaj.

Recad în turbina vijelioaselor nedermeriri, curând. La cățiva pași, mă privește, cu ochi rotunzi, cu latul pliscului crestă de un straniu zâmbet, o rață.

Pentru că, uitătura mea, umană, nu oferă enigmei propuse de bizară galinacee, răspuns, ca, fără ostentație, dar rezolută în calmul ei dispreț, îmi întoarce, retezată și trufașă, coada. Apoi, între o bandă plată de lăptuci unse cu ripolin, și alta, de pătlăgele prea lustruite cu o cremă vânăță de ghețe, își poartă, în dodelinări, când pe o lopată, când pe a doua, soldurile cu pene domestice, ca o provincială, pe un bulevard presărat cu bucurii liniștite și cu înțeleaptă monotonie.

Techir-Ghiol, 10 Iulie.

ELENA PROTOPOPESCU

Luni 8—9, Germana

În clasa I am rămas corigent la franceză, germană și română. Imi petreceam după amiezile pe un maidan, desculț, înădușit, miop — jucând oina. Ajunsesem vestit în fulgerarea cu care prindeam mingea și o repezeam în genunchiul celui din careu. Se vorbea chiar de intrarea mea în echipa liceului. Două iucruri se împotriveau, însă. Mai întâi, eram cel mai leneș, mai neglijent și mai răutăcios elev din clasă. Și eram miop. Dacă vedeam prea bine genunchiul adversarului, apoi nu aveam nici odată timp să văd mingea, când mă aflam în careu. Scăpam numai prin nepriceperea celui ce lovea mingea.

Trei corigențe însemna o repetență aproape sigură. Când am aflat vestea, m'am gândit serios, un sfert de ceas, la sinucidere. Mă înspăimântau, e drept, chinurile și moartea. Dar pentru că rușinea trebuia, oricum, spălată printr'un act de curaj — mă trudeam să găsesc un mijloc, ca prietenii să mă surprindă chiar în clipa când voiam să înghit pastila. Nu știam eu prea bine cum puteam să capăt pastile din acele cu care seucid oamenii nefericiți — dar acestea nu-mi stânjenea planurile. Mă închipuiam desperat, cu pastila între dinți, luptând cu prietenii ce voiau să mă păstreze vieții. Auzeam chiar cu srigam, sbătându-mă:

— Nu, nu... lăsați-mă să mor !..

Aici, eram emoționat. Dintr'o nelămurită dorință, mergeam cu gândul și mai departe. Mă închipuiam mort, Zăream prietenii uluiți, colegii bucurându-se în ascuns de acest eveniment inedit, și auzeam plânsul mamei. Închipuindu-mi toate acestea, lăcrămam, socotindu-mă persecutat de Faradopol — bărbat trupeș, maior în rezervă și profesor de germană. Băeții, la groapa mea, srigau:

— E un criminal, e un criminal !..

Iar eu regretam că, fiind mort, nu mai puteam să-mi arăt nemulțumirea printr'un zâmbet.

După un sfert de ceas, însă, pe neașteptate m'am liniștit. M'am așezat pe o bancă și priveam rândurile de fericiți ce ocupau bulevardul.

— Aceștia nu sunt corigenți la germană, constatai eu, întristându-mă.

De germană mă îngrozesc. La început, socotii că e o datorie patriotică să nu învăț limba dușmanilor mei. Mai apoi, începu să mă stăpânească teama de profesor. Nu ajunsese încă director. Venise de pe front cu o tunică ofițerească, și izbutea să ne facă să uităm „lecția” numai cu o privire.

— Was haben sie heute ?

M'a înfricoșat preludiul acesta, șase ani. Cum sunt în banca I, trebuie să răspund mai întotdeauna :

— Das Haus !

— Măgarule !.. Așa se răspunde ?

— ?..

— Se răspunde cu o propoziție întregă. De câte ori să-ți spun ? Was haben sie heute ?

— Haben sie heute : Das Haus !

— Așa se răspunde ?

— ...o propoziție întregă, băigui eu.

Sub propozițiile, privirile și propozițiile profesorului de germană — uitam tot.

— Ieși la lecție. Unde e caetul ?

În caet se aflau transcrieri — cu litere nemțești — câteva duzini de cuvinte pe cari trebuia să le învățăm.

— Drumul ?

— Weg !

— Articolul...

— Der Weg ?

— Das !.. măgarule.

— Podoaba ?

— Șș... raf ?

— Cum Schraf ? Podoaba !

— Știu că începe cu ș, încercam eu să-l îmbunez.

Atunci mă ajuta :

— Ș... șm... șm...

— Schmuț ? ezitam eu

— Der Schmuț ! măgarule.

— A și !

— Wissen.

— Zi-l tot.

— Wissen, wust, gewusten.

— Cum face subjonctivul pasiv, persoana a III-a plural ?

— ?

— La loc. Trei...

M'am ridicat de pe bancă, și am plecat spre casă.

Mama știa. O vestiseră cinci prieteni, asigurându-o că am să promovez la toamnă. Furtuna a trecut cu greu. Eu mă apărăm, spunând că sunt „persecutat”.

— Dar de ce te persecută numai pe tine ?

— Nu știu... Așa, vor să mă persecute.

Ne-am înțeles să-mi împart vacanța în două : până în August voi fi liber, după aceea voi învăța cu un meditator.

Meditatorul era băiatul unui croitor cveu, și-l chema Sami. Nu avea decât șaisprezece ani, juca încă în nasturi, citea pe Nick Winter — dar învăța la școala Evanghelică, și la Conservator, vioara

— Cum merge, micule ?

— Ascultă Sami ; astăzi nu facem lecție. Mama pleacă la bunica. Mai bine mâncăm înghețată.

— Ai tu bani ?

— Spune-i mamei că-mi trebuie un caet.

— Imi rămânc și mie douăzeci de bani...

— Nu, lasă că îți dau mai bine mărci.

— Cât să-i spunem că costă un caet ?

— Cincizeci de bani.

— Și dacă nu-mi dă ?

Sami era bănuitor și deștept. Imi lua toți nasturii și mă silea să cotrobăiesc prin cartoanele neamțului încartierat la noi, și să-i culeg mărci neuzate. Când începea ceasul lecției, pentru că asista și mama, Sami se arăta sever.

— Micule, Germana îi dificilă. Spuneam asta și la mama...

Până în Septembrie, nu învășasem nimic. Dar au plecat nemții, și Ministerul n'a mai cerut germana în clasa I gimnazială. Scăpasem.

Deatunci, Germana mă obsedează.

Acum profesorul a ajuns Director. Fața i s'a mai înăsprit, glasul răsună formidabil în fiecare dimineață și, când se infurie, palmuește elevii.

— De ce vii târziu ?

Băiatul, cu ghiozdanul, incremenește lângă ușă.

— ...să vedeți...

— Marș !.. boule.

Mie îmi spune numai „măgarule” și nu m'a palmuit decât o singură dată. Imi uitasem umbrela în clasă, și m'am dus s'o iau. Dar toate ușile erau încuiate. Am sărit atunci pe fereastră. Pașii Domnului Director s'au auzit, dureroși. M'am ascuns după ușă.

— Ce-i cu dumneata aici ?

— ...umbrela...

— A sunat de ieșire ; de ce n'ai ieșit ?

— Am ieșit. Dar m'am întors.

Ochii Directorului se înflăcărară.

— Și... pe unde ai intrat ?

Întrebarea răsună, pentru mine, ca o

„Ideea“ în opera de artă

I. FRUMOSUL ESTE FORȚA ACTIVA

trâmbiță. Nu aveam nici curajul, nici puterea să-i răspund. Uitasem cine sunt, și ce căutam în clasa cu un director și o umbrelă.

Deodată, îmi simții capul smuls de trei ori spre dreapta, de trei ori spre stânga. Obrăzii mi se înroșiră de rușine și usturime. Ochiul îmi lăcrămau. Tremuram, odată cu umbrela.

— Ieși!... Măgarule!

Dar nu aveam pe unde ieși. Mă apropiam de sobă, fascinat.

— Ai să-ți arzi hainele, nătărăule!

Îi mulțumii pentru sfat, cu o privire umilă și umedă.

Dar Germana — tot n'o învățam.

Anul acesta, mi-am exasperat profesorul.

— Doamnă, vă rog, eu mi-am uitat caetul acasă...

— Unu...

Eram fericit că cel puțin, nu mă mai chinuia la tablă. Când mă striga, apăream palid, rigid, cu caetul și cartea.

— Was haben sie heute?

Firește, trebuia să răspund eu. Ca să simulez lecția învățată, mă pripeam.

— Lebens Gote.

— Nu Gote: Goethe...

Dar nu știam. După un răstimp mai lung sau mai scurt, sfârșeam întotdeauna cu „insuficient“.

În fiecare Luni dimineață, mă plimb înfrigurat printre bănci, gândindu-mă la Brand al lui Ibsen. Aceasta îmi dă curaj. Mă încrunt și mă socotesc Brand înfruntând furtunile. Nici Brand nu era înțeles, și nici eu nu sunt înțeles de profesorul de germană. Ne potrivim. Poate avem același suflet. Când mă plimb printre bănci, simt prea bine aceasta.

Dar când e zgomot în clasă, nu mai pot gândi la Brand. Mă trudesc cu pumnii la tâmplă, dar nu izbutesc să-l evoc. Nu văd decât niște munți acoperiți cu zăpadă. Nu se arată Brand. Și atunci tremur, și mi se strânge inima, și mă sbucium cum se sbuciumă Fănică la chimie. Nu știe nimeni aceasta, dar eu trec prin clipe grele când nu se arată Brand. Atunci mă apucă să învăț cuvintele la Germană.

Domnul Director, însă, nu e un om rău. Înainte de încheierea anului, ne cheamă pe cei amenințați la „îndreptare“, în cancelarie. E cald, și Domnul Director fumează.

— Ce știți?

— Schiller.

— Știți voi pe Schiller?

Noi zâmbim — pentru că toți trebuie să zâmbească, decâte ori glumește d-l Director.

— Hai? Știți voi pe Schiller?

Înțelegem că zâmbetele n'au fost de ajuns. Unul dintre noi râde. Câtiva ne ajută de batistă, d-l Director e satisfăcut. Prudent, îmi înghițoșez vecinii. Răsetele trebuie să înceteze, pentru că d-l Director e serios. Dacă râdem prea mult, se întuneacă.

— Ia să dați un extemporal...

De data aceasta, nu se supără. Ne ascultă cum citim și cum traducem din manuale trucate — cu gândul la viața din județul Prahova.

După un ceas și cincisprezece țigări, d-l Director ne dăruiește fiicărui o mediu „suficient“.

— Măgarilor!... Hai?

O ramură a esteticii moderne preluând teoria străveche a lui Platon și utilizând întru câtva contribuțiile lui Vico și Baumgarten din secolul al XVIII ce ajung la formularea teoriei clarului confuz, ni se înfățișează în cadrul unei alte doctrine, pe care o vom numi **teoria caracteristicului**.

După această formulare, frumosul în artă ar fi aceea modificare inerentă obiectului observat, ca să apară în mod ideal așa, cum ar trebui să fie, deci numai ca o expresie a esenței sale, numai în **ideea** obiectului, după cum vor zice mai târziu idealiștii de după Kant.

Numin această școală „teoria caracteristicului“, întrucât e vorba în această formulă de aceea conformare a obiectului în așa fel, în cât să traducă în afară numai esența lui, care îl caracterizează.

Această raportare a obiectului la esența lui e numită de noi **caracteristicism**, spre a deosebi această teorie de idealismul platonician, care disprețuia arta.

Caracteristicismul se prezintă în două faze: cea dintâi până la Kant, cea de a doua, după Kant.

Caracteristicismul din prima fază este susținut pe diferite tonuri de către I. Spalletti, Fr. Hemsterhuis, L. Hirt, F. H. Iacobi și Goethe.

F. H. Iacobi și Goethe își însușese aproape aidoma faimoasa teorie a lui Hemsterhuis, după care, e frumos ceea ce exprimă în cel mai scurt timp, cel mai mare număr de idei.

Tot aici trebuie să ne aducem aminte și de A. W. Schlegel, care cu puțin înainte de Schelling arată și el raportul artelor frumoase cu natura și tot ca și Schelling, Schlegel se ocupă de Dante într'un studiu, în care însușirile sale de traducător încep să iasă la iveală.

Nu vom găsi la Schlegel eflorescența idealistă a lui Schelling, însă caracteristicismul din prima fază apare limpede de tot.

Un nou concept se introduce, dacă ne referim mai ales la Hemsterhuis, în seria explicațiilor: elementul sugestiei.

După Spalletti, caracteristicul ar fi, prin urmare, conformitatea obiectului cu sine însuși adică eliminarea contradicțiilor, fiindcă același Spalletti ne spune, că în genere caracteristicul este suma elementelor din actul cunoașterii, elemente însă, care convin în întregime obiectului, pe care vrem să-l reprezentăm.

Ne găsim în fața unei precizări, așa dar, Baumgarten și Vico întrevădeau autonomia clarului-confuz în procesul actului de cunoaștere și cereau maximum de accentuare a acestei forme de cunoaștere, doctrina caracteristicului mai cere și o alegere a materialului.

După doctrina caracteristicului în această fază, e frumos ceea ce prezintă o serie de puncte dominante ale obiectului luminate specific spre a se stabili concordanța perfectă a părților luminate în acel fel cu întregul. Și putem ajunge la aceasta, umbrind restul punctelor, care nu sunt dominante.

Prin acest procedeu punctele luminate pierzând legătura intimă cu restul țesutului umbrat, dar innodându-se ca celelalte puncte luminoase, obținem o serie

de puncte strălucitoare foarte clare, dar întregul este indistinct, fiindcă s'a întrerupt țesutul elementelor componente prin adumbriri parțiale. Aceasta ar însemna printr'un exemplu paradoxal, obținerea conformității cu sine însuși. Legătura între elementele obiectului e clară, dar indistinctă, fiindcă i s'a schimbat natura și fiindcă s'a oprit distingerea prin adumbrirea parțială și inegală, dar numai în vederea notei dominante a totulului. Elementele ce nu convin esenței întregului, fiind adumbrate se vor converti prin chiar aceasta în punctele luminoase ideale, căci ne mai fiind distincte ele vor fi târâte și netezite de imaginația noastră nivelatoare, dobândind o existență dictată de punctele luminoase vecine adică de notele dominante.

În felul acesta se va crea în jurul punctelor luminoase, o mulțitudine instantanee de idei aduse prin reprezentare; idei a căror lipsă de distingere este maximă, tocmai fiindcă nu calciază o prezentare dată, ci sunt făurite de imaginația noastră sub imboldul datelor clare alese în conformitate cu esența întregului.

Făurirea de către imaginația noastră creatoare a acestor elemente de aderență sugestivă, alcătuite dintr'o infinitate de impresii indistincte ce vor încadra obiectul modificat, după cum am văzut constituie tocmai temeiul formulei lui Hemsterhuis (ceea ce înfățișează în cel mai scurt timp un cât mai mare număr de idei).

Prin urmare caracteristicul în prima fază aduce clar-confuzului elementul sugestiei ca mijloc estetigen. Iată, prin interpretare, formula clarului-confuz de la baza doctrinei caracteristicienului.

Doctrina caracteristicului în această fază, prin Hemsterhuis mai ales, recurge spre a întări explicația fenomenului estetic prin ajutorul notelor caracteristice, și la principiul străvechi al unității, și la tratarea lui prin formula unității în varietate (Mendelssohn) arătând, că frumosul în artă e un fenomen, care izvorăște din întâlnirea sensibilității omului, care dă multiplul, cu imperativul mintal intern, care cere unitatea, deci tocmai o răsturnare a datelor problemei lui Baumgarten.

Prinderea în mintea noastră a unui obiect gata redus la unitate, s'ar părea, că anunță „absența efortului mental“, de care ne va vorbi mai târziu Spencer, ca motiv al plăcerii de artă. Acest rol foarte fecund al imaginației în estetica modernă este însă încremenit într'o formulă metafizică, împrejurul căreia caracteristiciștii vor asedia mereu taina frumosului, dar nu vor reuși să diferențieze în mod categoric, spre pildă, o schemă încheiată în câteva linii de o încorporare artistică propriu zisă.

După Kant, care aduce în estetică o viziune cu adevărat nouă, — de aceea și legătura sa cu înaintașii, în ceea ce privește punctul de vedere estetic e mai slabă — caracteristicismul în loc să dispară, cum era de așteptat în aparență, se fortifică și aducându-i-se o modificare ideativă kantiană, intră în faza următoare. Kant ca ideativă filosofică nu admisesese o conștiință individuală a

Descompunere

Taci?
Doar umbrele vorbesc — e seară iar —
Ce vraci
Ne-or lecui pe buze liniștea de var.

Ți-am prins un gând
— Juca pe zid cu-o umbră —
Și mâna ta 'nflorită, tremurând
strivea 'ntre degțe tăcerea sepulerală.
...Ți-am prins un gând
și i-am desprins petală cu petală
tot ce 'nflorise pentru mine 'n el.

Le-am strâns apoi în palmă cu sfială
și ele mi-au șoptit încet „Monel“.

Taci?
Doar umbrele vorbesc și gândul
ce ți l-am prins hoinar pe-un zid,
Știu!... liniștea și toamna ți-au fost vraci,
și gândul tău cu umbrele de arândul
sunt buze ce sfioase se deschid.

ION POGAN

voinței proprii ficcăruia și ireductibilă atloră. El așează eul nostru și voința noastră în inconștient și în felul acesta sistemele filosofice ce urmează identifică omenescul și divinul într'un tot, în care cel de al doilea va căuta să se purifice de cel dintâi. Și cum urmașii lui Kant obțin estetica din metafizica kantiană, nu din estetica lui Kant, ajung la Plotin, care la rândul său extrăsese estetica din metafizica aristotelică. Plotin se reazemă pe idealismul platonician; succesorii lui Kant pe idealismul caracteristicistilor. Estetica germană post-kantiană continuă, prin urmare, punctul de vedere al **conformității reprezentării cu esența obiectului**, punct de vedere scaldat într'un idealism mai accentuat, și, care consistă în a nu mai demonstra nimic, ci a confirma în dialectică pur kantiană cele afirmate de caracteristicistii din faza primă.

În genere filosofia imediat post-kantiană se caracterizează printr'un pan-teism plotinic în care tot ceace cade sub simțurile noastre izvorăște din spirital absolut.

Schelling merge până acolo, încât rec-ditează aproape sub aceeași formă **diffuziunea și resorbifiunea** lui Plotin.

„Istoria este o epopee alcătuită în spiri-tul lui Dumnezeu. Ea oferă două părți principale : una reprezintă depărtarea umanității de centrul său până la limita sa extremă, cealaltă reprezintă întoarcerea sa ; una este dintr'un anumit punct de vedere Iliada, cealaltă Odiseea istoriei. În prima este direcțiunea centrifugă, în a doua cea centripetă. Marce punct de vedere al universului se exprimă astfel în istorie“.

Estetica ce izvorăște d'aci e ușor de în-trevăzut. Ea se reduce la ideațiunea lui Plotin interpretată de către un kantian, care nu era străin de prima fază a carac-teristicismului.

Intr'adevăr dela început Schelling ia o categorică atitudine împotriva școlii lui Winckelmann și a imitaționismului în genere.

Ce era arta pentru imitaționiști ?

„Principiul imitării naturii ar avea, fără îndoială, o mare importanță, dacă el i-ar arăta artei cum să rivalizeze cu forța creatoare. Dar nu e nici o îndoială asupra înțelesului, care i se da, atunci când cunoaștem starea generală a științei în epoca, în care a fost formulată pentru prima oară. Ar fi, desigur, bizar ca aceea, care refuză naturii orice fel de viață să recomande imitarea naturii în artă.“

Lor am putea să le aplicăm aceste cu-vinte ale unui profund cugetător : „Filo-sofia voastră mincinoasă a suprimat natura. De ce vreți să o imitam ? Ca să puteți avea din nou plăcerca de a exer-cita aceeași violență față de discipoli ?“

Natura nu era pentru ei numai o ima-gine mută, a cărei gură nu a putut să scoată vre'odată un singur cuvânt ; era un schelc de formă goală, a cărui copie, tot așa de goală, trebuia să fie transpor-tată pe pânză sau sculptată în piatră“.

Winckelmann viu impresionat de frumusețea formelor în prezentațiile plasti-ce ale antichității, arăta că manifestarea unei naturi ideale și superioare realității, cum ar fi expresiunea idelor spiritului, constituie scopul cel mai înalt al artei. Dar Winckelmann ne având o cunoștință pozitivă a esenței acestor forme, ele ră-măneau tot moarte pentru niște observa-tori morți, susține Schelling.

Dacă formele naturii nu erau zămis-lite de o forță liberă, cele ale artei se găseau pentru Winckelmann în aceleași condițiuni. Obiectul unității era schimbat, imitația rămânea nealterată. Dacă imitaționismul propriu zis produsese cor-puri fără suflet, concepția lui Winckel-mann arăta numai secretul sufletului, dar nu și pe acela al corpului. Winckel-mann cunoștea cea mai pură frumusețe, se grăbește să recunoască Schelling, dar ca apărea pentru el numai în elemente-le sale separate ; pe deoparte ca frumu-sețe, care consistă din ideea abstractă, și, care izvorăște din suflet ; pe de alta ca frumusețe a formelor.

(Va urma)

SCARLAT STRUȚEANU

Doamna J. Comyns Carr povestește în cartea „Amintiri“ apărută anul trecut următoarea anecdotă despre marele pic-tor James Mac Neil Whistler :

Odată Whistler trăia într'o pensie de familie, a cărei proprietară avea un caracter tot atât de nestatornic ca și al lui. Intr'o zi, ea spune :

— M'am săturat tot fierbând pește pentru domnul Whistler.

„Jimmy“ deveni furios și-și luă revan-șa în modul următor : Sub fereastra sa, la un etaj mai jos, era un balcon unde se punca adesea un borcan conținând un peștișor roșu, la care proprietara ținea foarte mult. Whistler își făcu o un-diță și prinse peștișorul. Îl fripse la jă-ratec în camera sa, apoi îl trimise doam-nei cu o notă reverențioasă în care spu-nca :

— Am aflat că te-ai plictisit tot fier-bând pește pentru mine ; mi-am luat li-bertatea să-l fierb pe acesta pentru d-ta.

Doamna cu peștele roșu intră într'o mânie neagră. Dar pictorul se amuză cel puțin opt zile de aceasta.

Era pe timpul marelui sezon de tenis la Nissa. Printre numeroșii străini dis-tinși, cari veneau la „courts“ de tenis sau se amestecau printre operatori, erau mulți potențați, bărbați de stat, diplomați Venea și regele Gustav al Suediei. Îl cunoștea toată lumea, cu toate că păstra un strict incognito.

Intr'o zi, el jucă cu o „regină“ cu „fi-vina Suzanne“, un „mixed double“. În înfierbințea jocului, regele Gustav călcă pe terenul partenerii sale.

— Trebuie să vă orientați mai mult spre stânga, îi zise Suzanne Lenglen.

Regele răspunse surâzând :

— Foarte just, domnișoară. Amicul meu Branting mi-a spus-o încă acum câțiva ani.

Spiritul lui Alexandru Dumas-tatăl

Intr'o zi, i se ceru lui Dumas ca să ci-tească una din dramele sale. El refuză însă cu încăpățănare.

Și cum se insista.

— Nu vreau altceva, zise el, decât să vă citesc o piesă ! Însă eu o condiție !

— Ah !.. spuneți condiția...

— Condiția e ca piesa pe care o voi ceti să fie de altul.. Pentrucă prin acest mod, dacă are succes, vanitatea mea de cititor va fi mulțumită, dacă n'are succes, gelozia mea de confrate va fi satisfă-cută.

În 1860, Dumas-fiul vine la tatăl său, care lucra.

— Cum o mai duci ?

— Sunt foarte obosit !

— Odihnește-te !

— Nu pot.

— De ce ?

El deschise o cutie și arătă doi ludo-vici.

Când am venit la Paris, în 1822, a-veam 53 franci, tu vezi că nu mai am a-cum decât 40 ; atât timp cât nu voi fi recâștigat cei 13 franci, cari îmi lipsesc, trebuie să muncesc !

RUD. A. KNAPP

Cronica muzicală

NECESITATEA FUNDĂRII UNEI BIBLIOTECI MUZICALE

Lipsa de interes manifestată față de chestiunile relative la arta muzicii au făcut ca acum, când în toate direcțiunile de activitate culturală românească se fac studii pentru cercetarea, distingerea și afirmarea caracteristicului firei noastre, numai în direcțiunea muzicii să ne găsim împresurați de piedici, de dificultăți care împovărează pentru încă multă vreme posibilitățile de studii științifice muzicale și de discernământ. Nu avem colecțiuni de transcrieri ale cântecelor populare, cum nu avem un muzeu de instrumente și jucării muzicale românești, în care am putea studia realitățile artistice ale melosului popular și acustice ale uneltelor muzicale naționale. Avem opere de stat, concerte simfonice, conservatoare de muzică — imitate sau organizate după impresiile pe care le-a eules într'un voiaj de plăcere prin Apus un amator de muzică. Nu ne-am învrednicit până azi să studiem temeinic problema muzicii noastre, nici nu ne-am pus serios asemenea probleme. Când s'a ivit vre-o chestiune de natură muzicală, am tratat-o, ca buni români, în același spirit empirist, cu aceleași buruene și leacuri vrăjitoarești, cu care țărânul român, își tratează suferințele. Și încă după capriciile fiecăruia pe care norocul le-a așezat într'un loc de importanță pentru soarta muzicii. Nu am simțit necesități de cunoaștere, de aprofundată pătrundere a elementelor determinante pentru aprecierea operei de artă muzicală, judecata critică mărginindu-se la vagi impresii personale. După cum numai spiritul de imitație sau întâmplarea ne-a condus la vre-o măsură convenabilă pentru promovarea culturii noastre muzicale.

Din fericire, toate aceste triste constatări aparțin trecutului. Din ce în ce se resimte și la noi nevoia de a recurge la documentarea și adâncirea științifică a chestiunilor muzicale, de a se face cercetări potrivit metodelor de investigație științifică. Orice orientare în privința reorganizării vieții noastre muzicale tinde să fie motivată pe bază de studii serioase care utilizează cunoștințele despre stările de-aurea ca material documentar, comparativ, ca analigon sau dător de sugestii pentru tendințele noastre de propășire. Chiar critica muzicală caută să se documenteze înainte de a pronunța o părere în privința aspectelor sau produselor de viață muzicală românească.

Pășim deci în faza de tranziție, dela primitivitate la organizarea conștientă a factorilor de dezvoltare a culturii muzicale. Pentru aceasta însă devine de o absolută nevoie unealta sigură de instrucțiune: cartea. Știința muzicii este ajunsă astăzi la așa de însemnate progrese, în cât în orice domeniu de preocupare muzicală, se găsesc studii serioase, cercetări datorite unor investigațiuni sistematice făcute după toate rigorile metodologice pentru aflarea adevărului. Mai mult, muzicologia posedă lexicoane, dicționare, opere de consultare, de indicarea izvoarelor și documentelor, de o precizie și valoare științifică ce ține foarte sus prestigiul specialității noastre și oferă largi posibilități de stu-

dii oricui vrea să lucreze în această direcțiune.

Necesitățile de educațiune muzicală și de orientare în oricare ramură de activitate muzicală reclamă imperios **fundarea unei biblioteci muzicale**. Este poate un secret pentru multă lume, că până azi nu avem o asemenea bibliotecă publică. Iar studii de interes muzical nu se găsesc nici în biblioteca Academiei române nici la „Fundatia Carol”. Printre tinerii studioși muzicali ca și printre critici se observă îmbucurătoare tendința de a consulta textul muzicii ce se execută în audițiunile publice. Ei bine, cine nu-și poate procura cu bani proprii o partitură, n'are cum s'o studieze, sau s'o consulte, necum s'o urmărească la execuțiunea publică, la concert sau repetițiuni. Nu există o bibliotecă a teatrelor clasice și romantice muzicali, deși aproape nu se poate concepe concert sau orice fel de audiție muzicală fără ca programul să nu conțină una din operele marilor muzicieni ai celor două secole trecute. De asemenea nu se găsește niciieri studii introductive în opera muzicală, cum sunt acele minunate colecțiuni de „Führer” sau „Einführung”, „guida attraverso la musica” „analyses musicales”, etc., studii care sunt indispensabile pentru o perfecționare a gustului și pentru sporirea posibilităților de împărtășire cât mai completă a frumosului artistic muzical. S'ar pune la îndemâna diletantului primele mijloace de a-și desvolta capacitatea de percepțiune muzicală, introducându-l în cetel cu înetul în studii mai înaintate și

contribuind astfel în cea mai largă măsură la dezvoltarea culturii muzicale. Dar de o netăgăduită importanță și neapărată necesitate este biblioteca muzicală pentru studenți. Nu numai dela conservator, dar chiar dela universitate, sunt foarte numeroși studenți cari caută să se orienteze în studiile muzicale la fel cum se orientează în celelalte discipline. Răvna pentru muzică este mult mai vie printre studenții noștri ca altădată. La operă și concerte studenții vin în mare număr, cu o nepotolită curiozitate și interes pentru a determina condițiunile estetice și tehnice hotărâtoare în producțiunea operii de artă muzicală. Ei n'au însă cum căpăta lămuriri în privința intereselor lor științifice și artistice muzicale pentru că nu au unde afla materialul indispensabil pentru studiu, cărțile. Dar în afară de studenți, orice om cu aspirațiuni culturale vrea astăzi să capete îndrumări în istoria, estetica, structura tehnică sau teoria muzicii. Alt mijloc pentru satisfacerea acestor aspirațiuni culturale nu este de cât biblioteca muzicală. Se înțelege că această bibliotecă ar cuprinde și toate documentele relativ la muzica românească, bibliografia respectivă și diferitele culegeri de cântece populare românești și străine. Dacă n'ar fi alipite Academiei române care posedă o bogată colecție de manuscrise relativ la muzica noastră bisericească, ea ar putea funcționa ca dependentă de Ministerul artelor. Organizarea ei ar urma să țină în seamă cele două aspecte sub care pot fi înfățișate studiile muzicale: ars et scientia. Iar abonamente la revistele muzicale mai importante ar ține legătura cu actualitatea mișcării muzicale, secțiunile principale pe care le-ar cuprinde o asemenea bibliotecă muzicală, ar fi următoarele: a) lexicoane, dicționare, studii bibliografice, colecții de stu-

N. N. TONITZA: CLOVNUL CEL BATRAN.

INTRE SPECIFIC ROMANESC

ȘI

FUTURISM

(Jalnica fragodie a unui june pictor român

român

V.

Pictorul nostru urmează astfel :

Când, peste o jumătate de ceas, revenim la mașină ca să pornim, găsim toate patru caucicurile sparte, plus o piesă principală dela motor, șterpelită.

Ancheta deschisă cu o impresionantă afabilitate de către însuși domnul căpitan Romeo Ionescu-Stop, nu ajunse la nici un rezultat.

Firește, în timpul cercetărilor fură sfărâmate vre-o patruzeci de coaste fărâncușe și strămutați vre-o duzină de căpriori din jandarmeria inferioară — ceea ce mă convinsese pe deplin că ne aflăm în sânul oștirii românești, adică ideal asigurată în viață, onoarea și avutul nostru.

Cum eram condamnați la imobilitate până la sosirea, dela București, a pieselor după care domnul căpitan trimisese un curier special — siliți am fost să acceptăm găzduirea preotului Grigore Bumbulescu, despre care d. Romeo-Stop ne spusese că e un bărbat cu excepționale calități de minte și de inimă. Dar mai presus de toate un „infocat” luptător pentru triumful democrației românești și un mare iubitor de artă :

— „E un flokorist de prima linie, (ne

informa d. căpitan)... un intelectual subțire, care, dacă a rămas în satul său natal și nu s'a lăsat momit de o catedră teologică ce i se oferia la București, e pentru că vrea să pătrundă cât mai adânc în spiritul țărânului român, pe care îl iubește, îl adoră, îl idolatrizează... Un al doilea Creangă...”

Când am pășit, către ora mesei, în curtea părintelui Grigore Bumbulescu, Sfinția Sa se găsea pe prisma casei — (o casă cu frumoase stucaturi italienești și grădiniță cu copaci tunși geometrice)... și-aduocesta o mare mulțime de creștini cari, cu capetele descoperite, ascultau smeriți, în tăcere adâncă, iar numai în răstimpuri câte un bătrân, cu gestul plin de umilință și de implorare, încerca să geamă, să îngăime o explicație, să riposteze :

— „Interjecții abjecte ce sunteți ! ! !”

— „Părinte...”

— „Tacă-ți gura vocativule ! ! ! țara românească trebuie să rămâie a românilor. Cine votează pentru bolșevici înseamnă că-și vinde țara și trebuie spânzurat, căci Domnul Dumnezeuul Patriei mamei noastre pedepsește până în al unsprezecilea neam pe vânzătorii de țară ! ! !”

— „Noi, părințele, votăm...”

— „Inchide pianul ! ! ! interjecție scârnavă ! ! ! ablativ suspect ! ! ! ad-ver-bule ! ! ! ! ! Un om fără căpâjană, este om sau hoit ? ! !”

— „Hoit, părinte...”

— „Așa ! ! ! Hoitul e bun la ceva ? ! !”

— „Nu, părinte...”

— „Vezi ! ! ? ! ! Apoi dacă omul, că e de unul singur, când n'are cap e hoit, adică lucru netrebnic și puturos care trebuie îngropat, ca să nu împuție satul... d'apoi o țară întreagă fără cap se poate ? ! !”

— „Cum să se poată, părinte ? ! !”

— „Este ? ! !”

— „Este...”

— „Deci dară : cine face cinste trupului ? ! ! cine cârmuște trupul ? ! ! cine sfătuiește pe trup, cum să-și poarte picioarele, cum să ducă bucătura la gură, cum să are, să sămene, să culeagă, să vândă, să economisească pentru casă, pentru nevastă, pentru copii și pentru urmași ? ! !”

— „Capul, părinte...”

— „Iată, așa e și cu țara : dacă nu dai ascultare capului țării, țara nu se poate așterne pe treabă regulată și cuminte, ci umblă bezmetică, se impuțe și-o umple viermii, ca și pe trupul fără de cap, se face hoit, mă ! ! ! hoit se face ! ! ! auzitu-m'ați ? ! !”

— „Mai vorbă...”

— „Așa ! ! ! deci dară vreți, voi să sprijiniți capul viu al țării sau trupul mort și fără cap ? ! !”

— „Capul, părinte...”

— „Bun ! ! ! Dar cine este acum capul țării românești... ? ! !”

— „Guvernul... părințele...”

— „Așa ! ! ! Guvernul fraților creștini. Guvernul este capul Patriei, pe el trebuie să-l sprijinim, să-l ridicăm, să-l scăpăm dela potopul, dela năvala viermilor opozității...”

— „Domnule căpitan, preotul ăsta e o...”

— „E o extraordinară forță democratică. O brigadă morală...”

— „Fii prudent ! ! ! imi șopti doctorul, strângându-mă de braț... altfel mai zăbovim aici încă o săptămână...”

Ce-a scris poetul Dimitrie Anghel ?

I. GENERALITĂȚI

Reînvierea bibliografică a lui Dimitrie Anghel, a cărui moarte năprasnică (petrecută cam la 1 an dela aceea a nefericitului său prieten și colaborator Ștefan O. Iosif) ne-a impresionat — în dimineața unei zile din 1914 — mi se pare o datoare. Puternică prin realizările de artă pe care le conține, impresionantă și stăruitoare prin îngrijirea meticuloasă de care autorul ei dă dovală la fiecare pas, nouă prin conținutul și mai ales prin forma ei aleasă, europeană prin factură și atmosferă — ea continuă să rămână totuși necunoscută marelui public cititor. Să mă întreb asupra cauzelor acestui fenomen curios care lipsește un artist desăvârșit de înțelegere și popularitate și un public interesat și în stare de formație de o operă plină de însușiri ? E o încercare hazardată.

Se pare că ne găsim în fața unei tăceri vinovate : actualitatea inșoșată după sine însăși, se simte jenată alături de umbrele străvezii ale marilor înaintași dispăruți... Sau, poate, Dumnezeu știe ce-o mai fi... Fapt sigur e că D. Anghel — în ciuda tuturor calităților operei lui — nu poate fi gustat și cunoscut. Numai atât, dar soarta a fost cu el și mai ingrată : atâția contemporani de-ai lui, atâți semănătoriști entusiști, atâți reprezentanți înzeștrați ai generației luminate de dinainte de război au reușit să treacă, sprijiniți de recomandarea nu totdeauna fericită, a unei programe analitice, barierele ingratitudinii contemporane, îngheșnându-se la finele manualelor de cl. VII. în timp ce celălalt dioscu — St. O. Iosif — apoi M. Sadoveanu și O. Goga, pot constitui ocupațuncea de-o oră a unui profesor priceput, prietenii și tovarășii lor de luptă — Em. Gârleanu, D. Anghel și centrul lor de gravitate, d. N. Iorga — nu s'au putut bucura de o soartă asemănătoare. Fără să le fie inferiori, ci au fost considerați cu totul alfel, poate primejdioși, poate, deadreptul imorali, poate numai... ineducativi — de autorul programei analitice care va trebui să fie refăcută cu totul.

Astfel stând lucrurile — e ușor de înțeles cât de instructivă este reconstituirea bibliografică a unui astfel de scriitor.

Poate că reimperspătarea numelui acestuia va avea răsunet și în sufletul acelorora cari îi moștenesc dreptul de autor ca și în al reformatorilor învățământului și programei analitice a cursului de limbă și literatură maternă.

PAUL I. PAPADOPOI.

E C O U R I

BIBLIOTECA „SEMĂNĂTORUL” DIN ARAD

Primim la redacție, ultimul triplu număr, 175—177: „E. Lovinescu, Tacit, I. Pagini asupra epocii împăratului Tiberiu” scos de biblioteca „Semănătorul”, editură a librăriei diecezane din Arad.

Inutil să mai stărui asupra valorii în sine a autorului tradus sau a prezentatorului acestei traduceri, cunoscut om de litere și luptător al clasicismului la noi în țară, d. E. Lovinescu. Prin studiile sale, prin integrala traducere a lui Tacit și Horațiu, căroia, după credința d-șale că nu trebuie să le tipărească Virgiliu, le vor urma de sigur, operele poetului mantovan, d. Lovinescu a binemeritat dela cultura românească și dela cea clasică, în deosebi. Dar două cuvinte despre editură.

Biblioteca „Semănătorul” și-a început activitatea în vremea tulbură a războiului și a împlinit pentru vremurile acelea un gol adânc simțit. Activitatea bibliotecii a crescut zi de zi și astăzi se apropie de două sute de numere. Pusă pe o bază, de larg eclecticism, biblioteca „Semănătorul” a publicat pe lângă opere ale scriitorilor clasici români și lucrări ale celor mai tineri.

Biblioteca „Semănătorul” a îmbrățișat toate ramurile literaturii, fără preferință specială pentru una din ele. De aceea au apărut, în afară de lucrări de beletristică și nenumărate studii critice, „Masca timpului” schițe de critică, de Tudor Vianu, „Dramă și teatru”, studii și critici, de Ion Marin Sadoveanu, „Figuri ardelene” de E. Lovinescu, „Căți-va scriitori” de Al. T. Stamatiad „Fețele unui veac” de Lucian Blaga, arată atenția deosebită pe care biblioteca „Semănătorul” din Arad o are și față de literatura ideologică.

Urmând după bibliotecile de popularizare „B. p. toți”, „Minerva”, „Universala” (Ancora), a căror osârdie pentru vulgarizarea culturii rămâne unul din titlurile de recomandare a editurilor respective, biblioteca „Semănătorul” din Arad a adăos o conștiință editorială, un plan de lucru, și o acurateță tehnică, vrednică de laudă.

GEORGES DUHAMEL ȘI RUSIA

Intre scriitorii afirmați de după război și în a căror operă drama omului se desfășoară în lumini impresionante, Georges Duhamel, alături de Barbusse și de Dorgelès, a adus o iubire de oameni, un umanitarism așa de veridic că toate plebdoariile pacifiste pălesc alături de operele lor. „Viața martirilor” și „Civilizație” au fost întâiele lucrări de atitudine, nu mai puțin estetice, în același timp, ale scriitorului luptător, pentru un ideal de omie, care este Duhamel. Manifestul, dacă se poate numi astfel, scris de Duhamel cu prilejul „aniversării” de 10 a ni dela izbucnirea războiului mondial și jurământul solemn că nu va cruța nici o energie pentru evitarea în viitor a cruzimilor războiului, vor rămâne printre cele mai călduroase accente de suflu creștin, mai convingătoare prin puritatea vibrației și prin arta scriitorului ca toate sesiunile societății naționalelor. Unul singur poate cu mult mai

mult, prin chiar izolarea lui când crez în numele căruia vorbește, e curat. Isus Christos a biruit chiar și renegarea lui Petre.

Era natural, prin urmare, ca sufletul și inima lui Georges Duhamel să nu rămână indiferente la stările din Rusia. „Nouvelles littéraires” au început publicarea călătoriei pe care Duhamel a făcut-o în tovarășia lui Luc Durtain în republica sovietică. Dela început scriitorul declară că relațiunea lui „pledează pentru un popor și nu pentru o facțiune”. Pe deasupra adăogă el, nici un moment nu e impropriu că să vorbim despre pace. În gândul acesta, se înțelege că scriitorul n'a urmărit să surprindă decât adevărul și nu se sfiște să-l declare. Omul și omeneșul din viață este tema relației de călătorie pe care începe să o publice Duhamel.

De aceea, dela început, declară să nu se preocupe, între altele de cifre, „Mă simt realmente, zice dânsul, impropriu acestor socoteli uscăcioase. Dar să privesc un om în față, să-i strâng mâna în tăcere, să-i spionez surâsul ce se trezește, să supraveghez ușoara cută ce se sapă uneori la colțul gurii lui, iată treaba mea, iată plăcerea mea. Într'astea stă recolta mea”. Sunt caracterele literaturii lui Duhamel, ale acestui doctor de suflete și cărnua caracterizarea lui Massis îi vine de minune: „Georges Duhamel ou le règne du cœur”.

Desprindem, pentru astăzi, din începutul relației lui Duhamel, rândurile ce urmează și care ni se pare rezumativă: „Rusia e mai mare decât revoluția ei”.

Călătorul care se îndreaptă spre Rusia, gândeste în chip natural: „Voiu vedea Rusia revoluționară”. El sosește, deschide ochii, înțește urechea și nu întârzie să înțeleagă că poporul rus este un fenomen cu mult mai considerabil decât propria lui revoluție. Rusia întrece, de toate părțile, revoluția sa; a-și zice, limitând înțelesul cuvântului, că o conține, ceeacă nu înseamnă că nu face sfurtări ca să o propage.

Călătorul a venit ca să observe, să studieze revoluția; el simte imediat că va trebui să observe, să studieze, să descopere și să înțeleagă pe poporul rus, bătrâna și profunda Rusie. Cel ce și-ar închipui că nimic nu e schimbat, ar fi dezamăgit dela intrare; iar cel ce și-ar închipui că totul s'a schimbat ar comite o greșală nu mai puțin grea. Fără îndoială, revoluția este peste tot, ca a transformat orașe și sate, ca s'a introdus, cu binele sau cu sila, până și în suflete. Dacă un eveniment, puțin probabil de altminteri, ar trimite-o mâine la muzeul istoric, ea va fi făcută operă durabilă și va lăsa urme îndelibile. Dar revoluția își va serba anul acesta, a zecea aniversare și Rusia e bătrână ca și legendele.

O sută cincizeci de milioane de oameni nu s'oare de cât un fulg în balanța omenească? Rusia! Și nu spun nimic milioanele de brazi și de mesteacăni, de miliardele de fire de iarbă care se înfloară de vântul pădurilor și al stepelor, și pentru cari, popor mut, nu sunt de cât revoluții geologice. Nu, îmi sunt de ajuns cei 150 milioane de oameni. Ei trăesc mai prost sau mai bine. Ei muncesc, suferă, speră, mănâncă, dorm și se înmulțesc. Privindu-i, nu-mi vine de extraordinară aventură care le-a răsturnat existența; însă îmi dau foarte bine seama, că această existență este supusă unor legi milenare care scapă, fiind omenești, revoluțiilor care nu sunt de cât sociale și politice. Și mai cred că această revoluție nu poate fi judecată decât în funcție de acest po-

por, de Rusia. Orice efort de abstracție destinată să izoleze fenomenul revoluționar ar avea valoarea unei ipoteze gratuite, a unei închipiri a spiritului. Rusia este tot la locu ei, tot aceeași. Martiriile marilor oameni, precum Mussorgsky, Tolstoi, Gogol și Dostoievski sunt încă vii, încă valabile. Atunci, Rusia bolșevică? Fără îndoială, însă mai întâi Rusia, Rusia într'un cuvânt.

Dacă majoritatea poporului rus, și, după cât se pare, asentimentul minorității care o cârmuește, Rusia e mai puțin „induoasă și futurită” ca umanitatea lui Montaigne al nostru. Toate culorile, toate nuanțele sentimentului politic continuă să împesăriteze această mulțime prodigioasă”.

COVORUL ROMĂNESC

La „Muzeul de arte decorative” din Paris s'a deschis o interesantă expoziție de covoare din Europa septentrională. „L'art vivant” din 15 Iulie publică fotografia și un mic studiu al d' lui Pierre Humbourg. Un expozeu istoric al covorului, începând cu Homer și cu tapițeriile egiptene (3000 a. C.), prin Ovidiu și atelierile romane remaniate și perfecționate de invazia orientală, duce până la epoca marilor descoperiri, a voiajurilor lui Marco Polo, cari au adus contactul mai intim dintre Orient și Occident.

Franța, Anglia și Germania rivalizează într'o artă, în care fiecare țară își are un stil propriu.

Totuși, ceeacă pare că au regăsit meserii actuali ai Europei septentrionale și orientale, este acel secret care dădu tapițerilor din secolul XVI, denumirea de: **Pictori în materii textile**. Inșă ei nu dispuneau decât de douăzeci de tonuri, pe când în Gobelineri, ajutate de coloranții chimici se întrebuințează astăzi 14.000 de tonuri.

Se trec, apoi, în revistă secțiile și se caracterizează covoarele poloneze, finlandeze, lituaniene, norvegice, suedeze, iugoslave și românești:

Covorul românesc, cu originalitatea lui proprie, se învedește cu toate estheticile pe care le-am văzut. Se pare chiar că toate țările expozante, sunt legate între ele prin ceeacă matematicienii numesc un factor constant, prin ceeacă geograficește se explică printr'o dispersiune îndepărtată a tuturor acestor popoare ce trăesc în apropierea Dunării, împrăștiate de invaziuni sau de nevoi de expansiune. De altminteri, un factor constant, întru totul tehnic, se întâlnește în faptul că **războiul** (în românește, în text: **le razboi**) românesc, sau mășina de țesut — la care se țese pânză, se brodează, se țes covoare — se întâlnește în căminurile lituaniene sau norvegiciene. Mai la sud decât celelalte țări, România se remarcă prin culori vii și mai calde. Punctul înodat e rar, dar punctul de Smirna sau genul oriental se întâlnește foarte des în „chilim”. Înăi o bandă îngustă de decorație — pe malurile Dunării, în Austria, Ungaria, Bulgaria, cea mai mică vatră de bucătărie e împodobită cu astfel de bande — motivul geometric domină în raze oblice sau verticale, curând însuflețite de un fir orizontal care permite să se varieze construcțiile decorative. Culorile totdeauna foarte vii, albatru închis, și roșu roib. Fiecare provincie românească își are caracteristicile pe care ar fi prea lung să le enumerăm; câteodată motivul geometric face loc florilor foarte fin nuanțate. Inșă arta aceasta tinde să dispare și regretul nu poate fi prea mic, pentru aceasta”.

„Idea“ în opera de artă

II. SCHELLING ȘI VINCKELMANN

Winckelmann nu surprinsese forța, prin care sufletul este creat în același timp cu trupul grație unui suflu unic. El n'a determinat acest intermediar viu. N'a arătat, prin urmare, cum formele pot fi zămislite de către idee, și n'a arătat mai ales cum ajungeau prin idee la formă, ci a încercat drumul dela formă la idee; drum, pe care Schelling îl numește retrograd, intru cât în felul acesta nu se poate ajunge la adevărata esență, la absolutul propriu zis. Cugetarea lui Schelling e împede. Există un fel de armonie prestabilită între idei și lucruri. Pentru fiecare existență noi purtăm în suflet un concept ce nu derivă din obiect în mod direct, nu e un efect al experienței, ci se găsește în încăperea minții noastre în mod transcendent. Conceptul acesta este o reminiscență de esență divină, ar zice Platon, pe care experiența nu-l poate modifica, adaugă Kant, și dacă el se suprapune perfect pe obiect și ideea lui, adică esența lui, cum spune Spalleti, efectul este estetic.

Forma singură, zicea Schelling, nu are nici o valoare, căci dacă am considera cele mai frumoase forme ale naturii și am face abstracție de principiul activ, care le însuflețește, n'ar rămânea decât proprietăți neînsemnate, cum ar fi înținderea și raportul lor în spațiu... întrucât nu justapunerea elementelor dă

naștere formei, ci dispozițiunea lor. Or, dispozițiunea nu poate fi determinată decât de o forță pozitivă, care să se opună tocmai izolării părților, adică să supună multiplicitatea unității unei idei, lucru pe care îl observăm și în forța dintr-un cristal și în curentul magnetic din organizarea corpului omenesc, ce dă părților materiei o poziție relativă și o ordine, ambele capabile de a manifesta ideea, unitatea esențială... Orice unitate nu poate fi decât de natură și de origine spirituală. Și de altminteri la ce tind toate cercetările asupra naturii, de nu spre a găsi în ea însăși știința? Știința, prin care lucrează natura, fără îndoială, nu se asemănă cu aceea a omului, care are conștiința reflexivă prin ea însăși... Această știință activă este în natură și în artă legătura și forma între corp și suflet. Fiecărui lucru îi corespunde o idee eternă în rațiunea infinită.

Dar cum poate ideea aceasta să treacă în realitate, luându-și o formă corporală? Numai prin știința creatoare, care e legată cu rațiunea infinită în mod necesar, în aceeași măsură, în care la un creator de artă esența purtătoare a ideii din frumusețea invizibilă e legată cu ceea ce reprezintă în mod sensibil... În toate existențele naturii, ideea vie nu se arată activă, decât în mod orb. Dacă creatorul de artă ar

proceda la fel, opera de artă nu s'ar distinge de natură; pe dealtă parte, dacă artistul se supune de tot și cu conștiință realității servile, pe care o are sub ochi, iar atunci ar crea larve, nu opere de artă. Artistul trebuie să imite, nu formele superficiale, ci creațiunea formelor, aceasta ar fi corectarea formulei imitaționiste în doctrina lui Schelling. „Fiecare ceea ce trebuie să dea operei de artă frumusețea nu poate fi forma, ci altceva, care se găsește deasupra formei, adică: esența, elementul general, într'un cuvânt, privirea, expresiunea spiritului naturii ce trebuie să rezide într'o operă de artă“.

Schelling întrebnițază pentru forța aceasta activă și vie formula idealismului și nu a caracteristicismului, pe care îl neagă de altfel, intru cât nici o ființă individuală nu există prin limitele sale; ea există numai prin forța, care rezidă în ea, și cu care se menține ca un tot independent în fața marchii tot.

Cum această forță, zice Schelling, care este principiul particularizării, și prin urmare al individualizării ființelor se relevază în ele, ca un caracter viu, sistemul strămut, care îl neagă, are drept consecință necesară punctul de vedere insuficient și fals al caracteristicului în artă. Artă, care ar vrea să reprezinte scoarta goală, sau simplul contur exterior al obiectelor individuale, ar fi moartă și de o asprime insuportabilă. Fără îndoială, că nu individul este, acela, pe care voim să-l vedem, ci ceva mai mult, ideea sa vie. Dar când artistul recunoaște în el privirea și esența ideii creatoare și o face vizibilă, el transformă individul, așa încât obține din el o lume în sine, o specie, un tip etern.

Și cu toate acestea același Schelling, grație caracterului istoric al filosofiei sale, vede în caracteristic nota oricărei opere din natură. Caracteristică, zice Schelling, e mai ales natura, artă e idealistă.

De la primele sale opere natura este caracteristică. Ea închide în silaxul aspru forța jocului și scânteca luminii, dar în densitatea unui metal, sufletul armonios al sunetului. Pe pragul vieții, când începe să se gândească la organizare, recade învinsă de puterea formei în petrificare. Viața plantelor consistă dintr'o tăcută sensibilitate; dar în ce contururi precise și strânse această viață suferindă este închisă! În regnul animal, pare, pentru prima oară, că începe lupta între viață și formă. Natma își ascunde primele sale opere încrustate aspre și acolo unde acestea dispar, viața se întoarce printr'un instinct artistic la regnul cristalelor. În sfârșit ea capătă un mers mai îndrăzneț și mai liber și atunci se arată în activitatea acestei vieți caracter care sunt aceleași la toate speciile. Artă e adevărat, nu poate să-și aflească punctul de plecare tot așa de jos ca natura. În artă, dacă frumusețea este deopotrivă de răspândită peste tot, există totuși diferite grade în manifestarea și dezvoltarea esenței, pe care arta o vede cât mai bogată, căci ea vrea să răsune, nu un accent, sau un sunet izolat, nici chiar un acord decașat, ci melodia armonioasă a frumuseții totale. Artă pune stăpânire de preferințe imediat pe ceea ce este mai înalt și mai dezvoltat: pe forma omenească. Căci nefiindu-i dat să îmbrățișeze ansamblul în imensele sale proporții și,

MINA BYCK-WEPPER: ODRASLA (Salonul Oficial)

Seară pe baltă

Plutesc pe ape umbre de tristeți
Și iazurile licăresc
În svâcnituri de pește prin ostreți
La garduri largi în gură de private —

Și dube tac lin prin trestii drum,
Cu'ntrăaga lor de pești și plăși povară
Și urma lor piere pe ape — fum
Topit în caldu-amurgului de vară —

— Pescarii svelți opresc și sar pe grind
Strângând alături dubele'n pripoane...
Și'n scara-albuștră focuri se aprind
Să'mbrășișeze'n vâlvății ceaoane —

Răsar pe zare stelele când ei
Se'nchină'nctet și'ncep săraca cină...
...Deasupra crește spuza de scânteii
Pe bolta ca privulul de senină...

...Un glas șoptește, vorba are spor
Și statul merge'n undeeri domoale
Cu tresăriri și'ndușeri de dor
Și-adie sfatu'ntră pescari ușor
Ca un zefir pierdut peste private

EUGEN VICTOR

fiindcă în celelalte creaturi ființa nu se manifestă decât prin străfulgerări izolate, pe când la om ea apare în toată plenitudinea fără întrerupere, de aceea nu numai, că-i este permis, dar arta e și obligată să prindă natura întreagă într'un singur om.

Schelling continuă, arătând istoricește, cum la început arta a fost o reproducere fidelă a naturii cu scopul de a fi în ansamblu fidelă și frumoasă, apoi devine caracteristică — deci e vorba de o simplitate nu de un ideal în artă — și citându-l pe Goethe, compară caracteristicul față de artă cu scheletul față de forma vie, arătând cum caracteristicul însemnează perfecțiunea formei, dar apoi spargând limitele formei începe acel *charis* al grecilor, adică *gratia*.

Prin urmare acest regn începe prin a fi imitaționist, devine caracteristic în aparență apoi și ajunge în cele din urmă la forma ireductibilă a grației.

„Grația în artă este expresiunea sufletului... La apropierea sufletului, o dulce auroră se răspândește asupra operei; contururile se sting și se îndulcesc... Pură imagine a frumuseții ajunsă la acest grad de dezvoltare, este zeita dragostei. Spiritul naturii nu se opune sufletului de cât în aparență; el este organul și simbolul acestuia. Toate celelalte creațiuni sunt insufletețite numai de spiritul naturii, în om apare sufletul, fără de care lumea ar fi ca natura fără soare.

Ce deosebire ar fi între filosofie și artă? se întreabă Schelling. Răspunsul lui este că absolutul este și obiectul artei și al filosofiei. În artă absolută este însăși ideea, în filosofie absolută este o răsfângere a ideii... „Filosofia nu prezintă realitățile, ci ideile lor; tot așa se întâmplă și în artă: aceleași idei, ale căror realități, după cum ne arată filosofia, sunt copii imperfecte apar în artă obiectivate ca idei și prin urmare în perfecțiunea lor. Ele reprezintă în realitate, care le resfrânge, intelectualul.

Prin urmare, după cum vedem, singura noutate a lui Schelling este, că scoate explicațiunea dată, nu din concepția clarului-confuz, ci dintr'un neoplatonism, la care nu putuse să ajungă nici Plotin, în ceceea privește dialectica și punând accentul, nu pe imitație ci pe perfecțiunea ideii, care se intrupează în rea-

litate.

Este interesant de văzut, cum justifică Schelling Legile și Republica lui Platon, unde filosoful grec blamează arta ca o manifestare nedemnă a spiritului uman.

„Trebuie înainte de toate să concepem înalta filosofie, și pe cea a lui Platon mai ales, ca formând o opoziție definitivă în cultura grecească nu numai cu reprezentările sensibile ale religiei, ci cu formele pozitive și reale ale constituției politice.

Or, într'un stat ideal și în același timp moral, ca Republica lui Platon, putea să mai fie vorba de poezie, iar limitele, pe care i le impunea nu erau ele necesare?”

Pentru Schelling, filosofia artei ca știință are o importanță absolută egală cu aceea a naturii, recace își închipuia că se întâmplă și în ideatiunea lui Platon. Prin artă, zice Schelling, acela, care observă natura ca filosof învață să recunoască, reprezentate în imagini sensibile, veritabile tipuri primitive, pe care nu le găsește de cât în mod confuz exprimate în natură, el vede cum din aceste tipuri se vor zămislă formele sensibile.

Și în dorința lui de a combate imitaționismul și, în același timp de a orienta totul spre estetica idealistă, referindu-se la Baumgarten, scrie:

„În principiile cele mai generale ale primului autor care a dat această denumire (estetica) era cel puțin încă o urmă a ideii frumosului, considerat ca arhetipul care se manifestă în lumea imaginilor și formelor vizibile.

Caracterele operei de artă pentru Schelling se înfățișază, prin urmare, în felul următor:

1. Opera de artă reflectează identitatea activității conștiente și a celei inconștiente. Dar opoziția acestor două activități este infinită și ne este distrusă fără ea libertatea să ia parte. Opera de artă este deci, în ceceea are ea mai fundamental un infinit inconștient...

2. Orice producțiune estetică provine din sentimentul unei contradicțiuni infinite. Sentimentul, care întovărășește perfecțiunea operei de artă, trebuie să fie acela al unei satisfacțiuni infinite și trebuie să treacă în opera de artă...

3. Creațiunea artistică provine din sciziunea infinită în sine a două activități, care sunt separate în orice producțiune liberă. Dar aceste două activități

Într'o seară, la „Théâtre-Français“ Dumas așezat lângă Soumet, văzu un spectator adormit în stal în timpul unei piese al cărui autor era Soumet.

— Vedeți, zise Dumas confratelui său, efectul produs de piesele dumneavoastră!

A doua seară, se juca o comedie de Dumas. Autorul sta la intrare. Deodată, Soumet îl bătă pe umăr, și-i arătă un domn care dormea, zicându-i cu un ton acru.

— Vedeți, scumpe confrate, că se poate dormi deasemenia ascultând proza d-voastră...

— Ași! ripostă Dumas, este tot domnul de aseară, care nu s'a deșteptat încă.

— Domnule doctor, spuneți-mi adevărul în față, fără înconjur.

— Vă veți vindeca, scumpe domn, răspunse celebrul doctor Ricord, lucrul este sigur, căci statistica vrea să fie un salvat la o sută de bolnavi, în cazul dv.

— Ei bine?

— D-voastră sunteți tocmai al o sutelea pe care-l tratez și... până acum n'am salvat pe nici unul.

Dumas avea obiceiul să dea o presă de 2 franci unui anumit cerșetor din cartierul său. Într'o zi, el nu găsi asupra sa decât două centime, pe care le dădu cerșetorului.

— Oh! domnule Dumas!

— Ce vrei amice! Le vei da... unui sărac.

RUD. A. KNAPP

trebuind să fie prezentate în opera de artă, ca revinite, urmează că infinitul este prezentat ca finit. Or infinitul prezentat ca finit este tocmai frumosul... căci avem frumosul, scrie Schelling, atunci, când particularul (realul) este astfel egalat cu conceptul său, în cât acest concept însuși, fiind infinit intră în finit și este contemplat în concret. Realul prin apariția conceptului devine cu adevărat asemănător și egal ideii, adică universalul și particularul se găsesc în identitate absolută.

Cu toată sistematica sa specificare, teoria lui Schelling răspândită în diferitele sale opere (*System des transcendentalen Idealismus; Philosophie der Kunst; Vorlesungen ueber die Methode der akademischen Studien; Ueber das Verhältniss der bildenden Kuenste zu der Natur*) nu depășește, de cât prin dilectivă, principiul concordanței realului cu conceptul său pe care îl găsim la caracteristiciști, deși Schelling schimbă tereminii secundari, atunci când ne vorbește despre forța vie creatoare, despre concoplarea infinitului în finit despre identitatea unei activități conștiente și a uneia inconștiente, etc., etc.

(Va urma)

SCARLAT STRUȚEANU

Miguel Zamacois

BALADA ZEFIRULUI

Fragment din „BUFONII”, scena a V-a actul al III-lea

JACASSE

Uşorul vânt ce mişcă în seara viozie,
 Glicinele 'nflorite lâng'un butuc de vie,
 E un zefir, un suflet, a cărui vieţuire
 Cu drag i-am slovenit-o cândva într'o psaltire...
 Aşa hoinar, zefirul, visând, încetinel
 Pe-un vânt uşor pătrunse într'un bătrân castel!
 Şi-a desmierdat zefirul cu dulcea lui suflare,
 O tânără copilă suavă ca o floare!
 Albaştri-i erau ochii ca adormitul lac,
 Pe-a cărui faţă'n treacăt largi unde se desfac.
 Copila îl vrăjeşte cu-a ei cochetărie;
 Ondulătoare buclă de păr bogat ea ştie
 Cu-un gest de braţ molatic şi-aşa de mlădios.
 Pe umeri s'o resfire în aur mătăsoş,
 Zefirul care zburdă şi face nebunii,
 E beat de-amor şi zboară în salt de ciocârliei.
 El minte şi împarte şegalnici mărturii;
 Când îl văzuse mâna prin firele-aurii,
 Şi-a zis: îmi fac regină din ea... căci visătoare
 E tânăra copilă suavă ca o floare!
 Şi de atunci iubirea mereu i'ngenunchea
 Amanţul beat, pe care ea însă, nu-l vedea;
 Şi-i fericit zefirul că'n el a cunoscut,
 Amanţul care trece mereu necunoscut!
 Iar când seninu'n ochii ei calzi se întrista,
 După cântări prin cuiburi neobosit zbura;
 De nu-i putea aduce în jerbă orice floare,
 Prin iarbă, după fluturi, se furişa să-i zboare
 Spre ea, din orice crânguri, câmpii, păduri, boschete
 Şi după ce-şi făcuse superbe buchete,
 Din aur şi din ambră, sedefuri şi rubine
 I le-arunca'n odae în zămbete senine!
 Iar când era ca fânul să-l culce'n valuri coasa,
 El căuta miresme să-i parfumeze casa,
 Parfumuri delicate să-i dea şi măghitani,
 Suavei copilije de şaisprezece ani,
 Până'n Provence adesea zefirul rătăcea,
 Mai încărcat de miros de portocali venea.
 La orice rău zefirul leac repede-i găsea;
 De noaptea era rece, mai caldă o făcea;
 De s'aprindea văzduhul, iar cerul s'agita,
 El de pe culmi ninsoarea în fulgi o scutura;
 Iar când citea'n vre-o carte şi cugeta copila,
 Sufla'ntr'adins zefirul, ca să-i întoarcă fila.
 De câte ori în patul ei dragălaş dormea,
 Zefirul da'ntr'o parte a paţului perdea,
 Şi pentru ca să simtă parfumul cărnei ei,
 Ii respira a gurei suflare mai întei,
 Privea apoi estatic contururile-i vii,
 Mănuţele ei albe pe sânj trandafirii
 Şi'namorat nebunul ca să-şi aline dorul,
 Pe buzele ei roşii, şi sărută amorul!
 Dar, vai! un crai sosise, în haină somptuoasă,
 Pe care încă nimeni nu-l mai văzuse'n casă;
 Era aşa de mândru... venea dintre-Aquitani,
 Să ceară mâna fetei de şaisprezece ani.
 Frumos era şi nobil... venea 'ncărcat cu daruri,

Şi i-au sortit copila ce-avea atâtea haruri!
 După adânci saluturi şi complimente goale
 Inelele se schimbă şi nunta pun la cale!...
 Ori cât ar fi zefirii de parfumaţi, ei oare
 Ce pot? când cavalerii, safiruri dau pe-o floare,
 Şi perle şi rubinuri?! Atuncea, mâniat
 Zefirul, pe castelul bătrân s'a 'nviforat;
 Şi nopţi de nopţi şi zile, cu jalnicul lui cânt,
 Izbea urlând din ziduri să-l surpe la pământ!...
 Şi'n ziua 'n care-alaiul cu mirii se adună,
 El a stărnit grozave vârtejuri şi furtună,
 Şi ca să nu se-arunce în calea lor cu flori,
 A scuturat prin parcuri toţi trandafirii'n zori!
 Şi'n ultima-i speranţă în toiul slujbei sfinte,
 A mai cerat din cupe şi vinul să li-l zvinte;
 Trăgea şi clopotarul de nu-şi dădea nici pas,
 Dar totuşi, trist în clopot, plângea un singur glas!

NICOLE (emoţionat)

Ah, inima mea bate!

JACQUES (acelaş joc)

Frumoasă povestire

PIERRE

E tristă.

JULIEN

Este nouă.

VULCANO, (cu asprime)

E plină de fignire.

SOLANCE (induioşată)

S'a consultat zefirul ce-alintă infinitul?

OLVIER (cu interes)

Bun soţ avut-a oare?

BARONUL (acelaş joc)

Mai spune-ne stărşitul

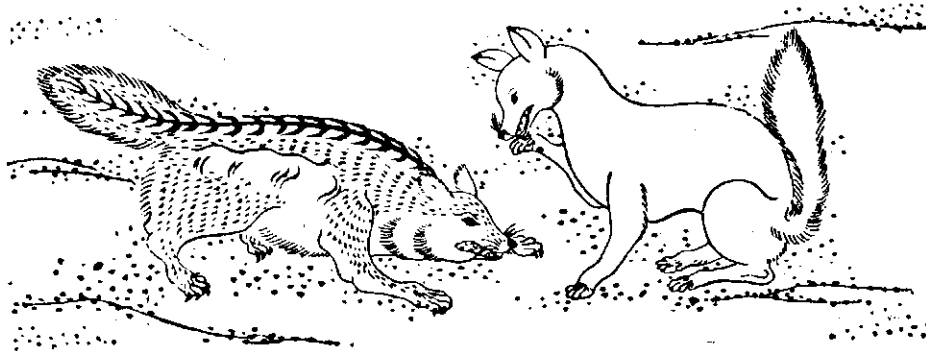
JACASSE

Dăduse-apoi zefirul o raită 'ngrozitoare,
 Ca să-şi mărească suflul şi totul să doboare!
 A spulberat în cale tot ce venea spre el.

Cam la doi ani se'ntoarse spre-acelaş vechiu castel.
 Ar fi putut să-l sufle ca pe un fir de pai,
 Dar, lângă'un zid, zefirul, zărind pe flori de mai
 Un prunc ce l-ar răpune aşa cum stingi o floare,
 L-a 'nduioşat privirea lui galeş-rugătoare...
 În ochii calzi ai mamei speranţe dulci citi,
 Şi se 'ntrebă: putea-voi aşa de crunt lovi?...
 Şi'nvins de simfământul iubirii'nvingătoare,
 Pe aripa moriştei copilului să sboare
 Se hotărî, destinul şi sufletul să-şi dea,
 Spre fericirea mamei ce zile'ntregi torcea..

(Asistenţa îi face lui Jacasse ovaţiuni entusiaste).

trad. GEORGE DUMA

CARACTERIZARI BIBLIOGRAFICE

Ce-a scris poetul Dimitrie Anghel ?

II. OPERA DE COLABORARE

Cercetarea de față trebuie să înceapă prin a văda opera de colaborare semnată, fie A. Mircea, fie cu numele celor doi scriitori : D. Anghel și St. O. Iosif.

Reînvierea acestei opere e cu atât mai necesară cu cât publicarea ei va întârzia încă multă vreme. Nu știm cum rezolvă legea proprietății literare chestiunea operelor de colaborare ; cred însă că, aici, intervenția statului e indispensabilă. Mă gândesc la **Caleidoscopul lui A. Mircea** care conține atâtea frumuseți, atâtea versuri nepieritoare și atâtea informațiuni de istorie literară, de bogăția cărui nu se vor putea bucura însă cine știe câte generațiuni — numai pentru considerațiunea artificială că, la înfăptuirea unei astfel de opere, au contribuit două afectivități. De-aici și explicarea acestei groasnice uitări care „a închis în serin, cu mâna ei cea rece”, toată acea năvală de subtilități de imagini și de rime esite din pana scântec-teare a acestui Rostand românesc, peisagist și social, caustic și sever, glumeț și vehement, duios și senin. Să mai amintesc valoarea documentarea a acestor volume în care întâlnim, etichetate de multe ori cu spirit, finețe și desăvârșită adăquare și cunoaștere a situațiilor, cele mai de seamă personalități ale scri-sului românesc dintre 1908—1910 ?

În general opera lui A. Mircea începe cam prin 1906 cu :

1. frumoasele traduceri (poezii) din Ibsen, publicate și în volum mare și în **Biblioteca pentru toți** (No. 399) în același an.

Și continuă, în următoarea ordine cronologică :

în 1907 :

2. **Legenda funigecilor**-poem dramatic, editat, pentru I oară, la Iași ;

în 1908 :

3. **Caleidoscopul lui A. Mircea**, publicat de D. Anghel și St. O. Iosif, în marea editură Minerva, București ;

4. **Cometa**-comedie modernă de salon în 5 acte, ed. Socec.

Colaborarea merge intensificându-se. Începută așa cum am văzut în 1906, ea culminează între 1908—1910, dar mai ales între ultimii doi ani și încetează brusc, odată cu întreruperea raporturilor dintre cei doi poeți. Cea mai bogată producțiune aparține însă anilor 1909 și 1910. Ea constă :

în 1909 — din :

5. **Legenda funigecilor**, în **Biblioteca pentru toți** (No. 534) ;

6. **Cometa**, ed. II-a — ambele reeditări ; apoi — lucrări noi : traduceri (teatru) ;

7. **Camoens**, poem dramatic de Italm în col. **Biblioteca populară Socec** condusă, cu multă pricepere, de duiosul poet-vestitor Emil Gârleanu, ca nr. 75 ;

8. **Strigoiul Carpaților** de Al. Dumas-tafăl, tipărit în col. **Biblioteca Minerva** ca nr. 58.

Originale, în același an, apar :

9. **Carmen Saeculare**-poem istoric alegoric național ocazional publicat în aceeași col. Socec (nr. 65) ;

În 1910, cei doi poeți ne dau ultimele volume de colaborare și anume :

10. un volum de versuri : vol. al II-lea din **Caleidoscop**, editat tot de Minerva ;

11. un volum de proză poetică : **Ciresul lui Lucullus**, Minerva ;

12. un volum de „Portrete” în **Biblioteca pentru toți** (nr. 580) ; iar ca

13. traduceri : **Gringoire** de Th. de Banville.

În fine — după doi ani — reeditează pentru a II-a oară :

14. **Cometa**.

În felul acesta opera lui A. Mircea apare ca o operă bogată și variată, prezentând mai — ales speciile : proza poetică, proza propriu-zisă, versurile, poemul, drama și traducerea — o întreagă literatură nestudiată și necunoscută.

PAUL PAPADOPOLO

Sebeșul

La sud de Alba-Iulia, pe drumul care leagă acest oraș cu Sibiu s'a ridicat în timpuri mai noi așezarea mai mult săsească Müllenbach, românește Sebeș.

Orașul acesta fiind așezat mai în câmpie a servit atunci când s'a înființat Principatul Transilvaniei ca loc pentru strângerea oștilor chemate de Principe.

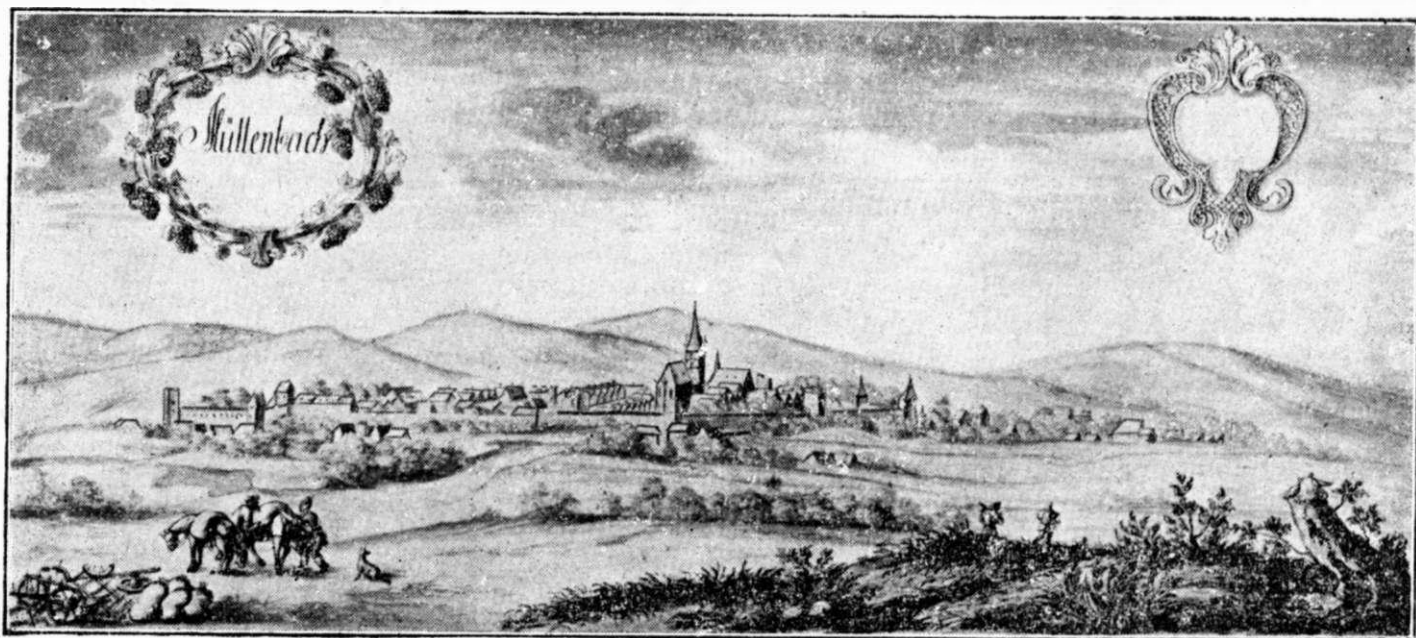
Pentru sașii dela Sibiu însă, Sebeșul era considerat ca un loc de odihnă având podgorii renumite pe dealurile din împrejurimi.

Bogăția podgoriilor a atras de altfel și atenția artistului, care ne-a făcut așezarea orașului în 1735, lucru ce-l observăm la cartușul în care se află scris numele, cartuș împodobit cu viță de vie de care atârnă ciorchini din abundență.

În fotografia noastră orașul este arătat ca fiind bine întărit, zidurile puternice, prevăzute cu turnuri de apărare de diferite forme. În interiorul zidului casele apar bine liniate. Biserica catedrală destul de înaltă turnurile ei servind și ca loc de observare a împrejurimilor.

Pentru ca să dea un pic de veselie a găsit cu cale ca în unghiul din stânga de jos să ne prezinte pe doi țărani cărora stricându-li-se căruța se căsnesc să-și încarce povara pe spinarea cailor.

MIL. POPESCU

SEBESUL, după un manuscris din sec. XVIII